

Poul Nolsø.

Et Livs- og Tidsbillede fra Færøerne ved Slutningen af
det 18de og Begyndelsen af det 19de Aarhundrede.

Af

Jakob Jakobsen.

1.

Færøernes interessante, paa Island nedskrevne, Oldtids-historie er tilstrækkelig bekendt. Men med Oldtiden er ogsaa Øernes egenlige historiske Periode forbi. Det gik med Færøerne, som det gik med de nærliggende Shetlands- og Orknøer, ja endog til en vis Grad med Nordens i literær Henseende vigtigste Land i Oldtiden, Island. Deres Oldtid er forholdsvis rig paa Begivenheder, som ere blevne Historiens Almeneje — *Orkneyingasaga*, som omhandler de berømte Jarlers blodige Kampe, og *Færeyingasaga*, hvis Midtpunkt er Helten og Kristendomsforkynderen Sigmund Brestessøn og hans Modstander, den kloge Trond i Gøte, vise, hvilken Rolle disse Øgrupper spillede i længst forsvundne Dage. Men efter den begivenhedsrige Oldtid indtraadte en stærk Slappelse. Øgruppernes fjærne Beliggenhed var fremdeles en nødvendig Aarsag i, at de i Længden ikke kunde holde Skridt med Fastlandet i Kulturudvikling, ti da det omflakkende Vikingeliv ved den kristne Aands Indtrængen

efterhaanden fik Ende, blev Forbindelsen med Fastlandet sparsommere; og deres ringe Udstrækning og ringe Folke-mængde vare i Vejen for Udviklingen af nogen betydeligere selvstændig Kultur eller Historie, som kunde gøre Krav paa almindelig Opmærksomhed.

Alle de nævnte, af Normænd bebyggede, Lande kom ind under norsk Overherredømme og gik tilligemed Norge over i Forbindelsen med Danmark. Men Orkn- og Shetlandsøerne udskiltes snart og kom ved Pantsættelsen til den skotske Konge Jakob den tredje (Aar 1469) ind under den engelsk-skotske Kulturs og det engelsk-skotske Sprogs Indflydelse.

Spørge vi, hvilke Personer eller Begivenheder af mere almen Interesse Historien har vidst at berette om fra Færøerne i det lange Tidsrum, som ligger imellem Oldtiden og vore Dage, da er det i yderste Grad sparsomt bevendt. Færingerne have hele Tiden levet deres eget Liv, uønsede af den øvrige Verden og uden at ænse den. Kun Magnus Hejnesens Navn glimrer som en enlig Stjerne paa den mørke Baggrundshimmel. Den bekendte dristige Søhane, som paa Kong Frederik den andens Tid rensede de færøske Farvande for de mange frække Sø-røvere, som plyndrede Landet, har i Virkeligheden været Øernes eneste historiske Person siden Oldtidsperiodens Afslutning, og mange Overdrivelser ere blevne kolpor-terede om Færingernes Kærlighed til og Beundring for denne Mand.

Men der er andre Tidsrum af Interesse i Færøernes nyere Historie, særlig det korte, som er denne Afhandlings Kærne, nemlig det første Aarti af dette Aarhundrede. En enkelt Mand, Poul Nolsø, hidtil ganske ukendt udenfor Færøerne, spiller aldeles afgjort Hovedrollen deri, hvorfor

Skildringen af det nævnte Tidsrums Historie omtrent bliver det samme som en Skildring af hans Liv og Virksomhed¹⁾. Og det er ikke blot som Banebryder paa forskellige materielle Omraader, at han holdes saa højt i Ære af sine Landsmænd som ingen anden; men ogsaa som Øernes betydeligste Digter paa det satiriske Omraade.

2.

Før Overgangen til det egenlige Æmne vil det være hensigtsmæssigt at forudskikke nogle Bemærkninger om Færøernes daværende Stilling i Kongeriget og om deres Embedsmænd. Øerne (som paa det omhandlede Tidspunkt kun talte henimod 5000 Indbyggere, adskilligt under Halvdelen af det nuværende Indbyggerantal) hørte, som nu, til den danske Stat, men regnedes indtil 1814 særlig til Norge, med hvilket Land de ogsaa havde Lovgivning fælles. Af Regeringskollegierne var det nærmest Skatkammerkollegiet eller det saakaldte kongelige Rentekammer, hvorunder de sorterede.

De to øverste Embedsmænd vare Lagmanden og Landfogden.

Landfogden, som havde sit Sæde i Thorshavn paa Strømø, var „Amtsmandatarius“ eller Befuldmægtiget under Stiftamtmanden over Sjælland²⁾, skulde som kongelig Oppebørselsbetjent opkræve Skatter og var tillige

¹⁾ Paafaldende er det, at ingen af de Forfattere, som have skrevet om Færøerne, have ænset denne Mand.

²⁾ Ved kongelig Resolution af 6. September 1775 bleve Færøerne, som hidtil havde staaet under den islandske Stiftsbefalingsmand, henlagte under Sjællands Stiftamtmandskab.

Øernes øverste Politimester. Han var forlenet med Amtmandsmyndighed ¹⁾).

Lagmanden, som havde sit Sæde paa Stegaard (*á Stai*) paa Vaagøen, var en Art Overdommer og Formand for Lagtinget eller Lagretten, som bestod af 48 Lagrettesmænd. Disse vare Lagmandens Meddomsmænd og Vidner og skulde sætte deres Segl under Lagmandens Domme. Til Lagretten indstævnedes de Sager, som enten ikke kunde paadømmes paa de mindre, saakaldte Vaarting ²⁾ eller bleve urigtigt paadømte dèr. Lagtingene (saaledes benævnte i Norge og paa Færøerne, i Danmark: Landsting) skulde ifølge Kristian den femtes norske Lov afholdes tre Gange om Aaret i hvert Lagdømme, nemlig den 9. Januar (Helligtrekongers Lagting), den 17. Juni (Botolfi Lagting) og den 14. September (Korsmisse Lagting), og disse have ogsaa været holdte paa Færøerne, men Hovedtinget her var dog det saakaldte Olaiting paa Olaidag (☉: Kong hellig Olavs Dag), den 29. Juli (*Ólasøkoting*). Lagrettesmændene udtoges af Landfogden efter Tur hvert Aar, otte fra hvert Syssel. Den færøske Lagret havde imidlertid en videre Myndighed end den nævnte. Fogderne og de, som havde Handelen i Forpagtning, vare fra gammel Tid af forpligtede til at tage deres Skudsmaal hos den, og ved Olaitingene blev der forhandlet angaaende Landets Ve og Vel, idet Almuen forebragte sine Klager, som bleve førte til Protokols. Derpaa blev

¹⁾ I hvor høj Yndest denne Embedsmand gennemsnitlig har staaet hos Befolkningen, ses af Ordsproget „*fávir harmar fúta dæia*“ ☉: faa sørge over en Fogeds Død.

²⁾ Vaarting kaldtes de Ting, som én Gang aarlig, om Foraaret, holdtes i hvert Syssel. Her præsiderede Sysselmanden (omtrent svarende til dansk Sognefoged), og Sorenkriveren (angaaende denne sé næste Side) dømte.

det med Lagrettens Segl forsynede saakaldte „Tingsvidne“ regelmæssig afsendt til det kongelige Rentekammer med det først afgaaende Handelsskib. Lagmands- og Lagtingsinstitutionen nedlagdes i 1816.

Af andre civile Embedsmænd var der, som nu, en Sorenskriver, der var Underdommer (og Protokolfører ved Lagtingsforhandlingerne). Han havde det Hverv hvert Foraar at rejse rundt til de forskellige Sysler for at dømme ved Vaartingene. Sorenskriveren fik først i 1791, med Lauritz Olsens Udnævnelse, fast Bopæl i Thorshavn.

Af militære Embedsmænd var der en Kommandant (som ogsaa førte Titelen: Kaptajn), hvis Hverv det var at kommandere den af 33 Soldater — foruden nogle Artillerister — bestaaende Garnison ved Thorshavns Skanse og sørge for dens Forplejning. Soldaterne, som dannede en Slags Vagt og holdt Udkig med Skibe, udtoges ved Lodtrækning paa Omgang hele Landet over, et vist Antal fra hver Bygd. Skansen var bestemt til Forsvar (nærmest for den kongelige Monopolhandels Vareoplag) imod Kapere, for hvis Angreb og Plyndringer Øerne ofte vare udsatte, men blev i 1808 indtagen af Englænderne og ødelagt. Posten som Kommandant nedlagdes da — samtidig med Lagtinget — i 1816, idet den daværende Kommandant blev udnævnt til Amtmand (hvorved Landfogden mistede sin Amtmandsmyndighed). Soldaterne, for hvilke der ikke længere var synderlig Brug, afløstes senere af et Politikorps („Jægere“) for Staden Thorshavn.

Dernæst var der en Handelsforvalter med Sæde i Thorshavn. Handelen paa Færøerne var paa den Tid et kongeligt Monopol, og for alle Øerne var der kun et

eneste Vareoplagssted, nemlig Thorshavn (først senere bleve Trangisvaag paa Suderø og Klaksvig paa Bordø, den største af Norderøerne, indrettede til Vareoplagssteder). Den øverste Instans, hvorunder alt vedrørende Handelen sorterede, var det kongelige Rentekammer. Under dette stod saa en kongelig færøsk og grønlandsk Handelskommission (med en administrerende Direktion) i København, og denne havde atter en Handelsforvalter paa Færøerne.

I de ældste Tider havde Indbyggerne selv ført deres Handel med egne Skibe. Siden droge Hansestæderne lidt efter lidt den færøske Handel til sig, idet de dreve den fra Bergen, og i det 16de Aarhundrede havde de den fuldstændig i deres Hænder. I Aaret 1607 overdrog Kristian den fjerde, som modarbejdede Hansestæderne, denne Handel til nogle bergenske Købmænd, men dette Kompagni ophævedes i 1662, hvorpaa Frederik den tredje gav Landet i Forlening til Kristoffer Gabel, der lod Handelen drive ved et Købmandshus. Efter Gabels Død beholdt hans Søn Lenet; men ved denne sidstes Død drog Frederik den fjerde Øerne tilbage under Kronen, og fra nu af blev Handelen dreven som et kongeligt Monopol.

Ifølge Forordning af 13. August 1790 skulde alle Varerne ved deres Ankomst til Færøerne straks efterses af Sorenskriveren og to dertil valgte Synsmænd, og hvis der befandtes at være noget daarligt eller fordærvet imellem, skulde Indbyggerne „ikke være forpligtede til at antage det“, men Landfogden skulde tilligemed Rettens Betjente tage Prøver deraf, som forseglede skulde hjemsendes til dem, der bestyrede Handelen, for at det kunde blive undersøgt. — Da Thorshavn var eneste

Vareoplagssted, hvor hele Landet skulde indlevere sine Produkter og hente sin Forsyning (Handelen var altsaa i Hovedsagen en Tuskhandel), var det for Ekspeditionens Skyld paalagt de i Thorshavn og dets Nærhed boende „at beflitte sig paa ikkun en Gang hver Maaned at behøve at tage Varer fra eller indføre til Handelen“. Dog var Ekspeditionen ofte saa langsom, at, naar mange Baade fra Bygderne omkring i Landet straks efter et Kornskibs Ankomst indtraf samtidig i Thorshavn, kunde det hænde, at flere maatte ligge i ugevis og vente og endda være meget glade, om de kunde faa, hvad de skulde have.

For at forebygge Tab for den kongelige Kasse ved langvarig Henliggen af overflødige Varer i Handelspakhusene i Thorshavn havde Forvalteren den Instruks ikke at bestille mere end det for hver enkelt Gang strengt nødvendige Kvantum Varer.

Ikke alle Varer vare indlemmede i den kongelige Handelstakst; saadanne, som ikke vare det, var det tilladt Indbyggerne at ud- og indføre for privat Regning med Handelens Skibe imod Erlæggelse af visse Procent til Handelens Kasse.

Betjentene ved Handelen vare (foruden Handelsforvalteren) en Fuldmægtig eller Bogholder, en Hosetager eller Hosevrager, til hvem Landets vigtigste Udførselsvare: Hoser 3: Strømper (først senere Skibstrøjer) skulde indleveres, en Krambodkarl, der udleverede de af Indbyggerne enten for indleverede Hoser eller for Penge bestilte Varer, en Pakhuskarl, der modtog hvad Indbyggerne leverede af Fisk, Tran og Fjeder (Tælle, Skind og Smør) til Udførsel, endvidere to Dragere til Hjælp for

Krambodkarlen og Pakhuskarlen, en Kontrabogspaaskriver og to Bødkere. Saavidt om Handelen.

Landet var inddelt i seks Sysler, havde altsaa seks Sysselmænd, omtrent svarende til danske Sognefogder. De oppebar Kongens Tiende, førte Opsyn med Politivæsenet hver i sit Distrikt og skulde gaa Landfogden og Sorenskriveren til Haande i diverse Sager. De vare pligtige til at møde ved hvert Olaiting for at fremlægge deres Regnskaber og afgive Beretning om Tilstanden i deres Sysler.

I gejstlig Henseende dannede Øerne et Provsti under Sjællands Bispedømme og inddeltes i syv Præstegæld. Kirkesproget var dansk saa vel som Retssproget.

Nogen ordnet Undervisning for Børnene omkring paa Landet (som nu er Tilfældet) fandtes ikke; den eneste Skole var en Latinskole i Thorshavn.

3.

Paa Grænsen af det syttende og attende Aarhundrede drog en Mand ved Navn Joen Poulsen, bekendt paa Færøerne under Navnet *Skálajægvan* (Joen fra Skaale) fra Bygden Skaale paa Østerø over til Nolsø (en Ø, der ligger tæt udenfor Thorshavn) for der at sætte Bo og gifte sig. Hans ikke mindre bekendte Fader Poul Poulsen, *Skálapádl* (Poul fra Skaale), bosat i Skaale, var fortrinlig Landmand, en af de dygtigste til at drive Baadefiskeri, Smed og Tømmermand samt enestaaende Baadebygger for sin Tid paa Færøerne, og denne hans Færdighed gik i Arv til Sønnen Joen¹⁾. Joen Poulsen

¹⁾ Poul Poulsen havde, fortælles der, sat sig for ikke at bygge flere Baade end der var Dage i Aaret. Da han var standset

havde seks Børn. Om den ældste Søn, Poul, fortælles, at han i sit 19de Aar af Faderen blev tvungen til at gifte sig med en Pige paa 52. Hun døde imidlertid efter nogle faa Aars Forløb, Poul Joensen giftede sig paany og fik i sit andet Ægteskab syv Børn, seks Sønner og en Datter. Den fjerde i Rækken af Sønnerne var Poul Poulsen Nolsø.

Poul Poulsen, som tog sig Tilnavnet Nolsø efter sin Fødested — paa Færøerne gaar han almindelig under Navnet *Nölsiapádl* eller *Nölsiapól* —, er født 1766. Han viste sig meget tidlig i Besiddelse af et ualmindeligt Nemme og en brændende Kundskabstørst, hvilken sidste ikke var god at faa tilfredsstillet dengang. Ganske vist var der, som nævnt, en Latinskole¹⁾ i Thorshavn, men dels var den vanskelig at søge paa Grund af Folkets smaa Midler, dels var Undervisningen upraktisk og pedantisk, som Latinskoleundervisningen da overhovedet

ved Tallet 365. blev han gjort opmærksom paa, at hvert fjerde Aar var Skudaar og indeholdt 366 Dage. Han lod sig da bevæge til at bygge en halv Baad til. Han var iøvrigt en særdeles begavet, retsindig og afholdt Mand, men af et hastigt Temperament. Alle hans her nævnte Evner og Karakteregenskaber gik i Arv til hans Sønnesønssøn Poul Nolsø.

¹⁾ Rektoren ved denne Skole, der tillige var Kordegn ved Thorshavns Kirke, og hvem der (ifølge den endnu paa den Tid brugelige gamle Beregningsmaade) tilstodes en Løn af 100 Gylden aarlig, holdt og lønnede en „dansk Skolemester“, der skulde oplære Børnene i „Børnelærdom og dansk Læsning“, inden de tog fat paa „de første del Latinske Sprogis Elementer“.

Den latinske Skole døde hen af sig selv. I Skrivelse af 2. Juni 1807 fra Landfoged Hammershaimb og den til hans Medhjælper nylig udnævnte Kommandant Løbner til Stiftamtmand Hauch oplyses, at „i den latinske Skole, som den eeneste Oplysnings-Anstalt her var i Landet, har siden 1794 ingen Elev været“. Den sidste Rektor, Gregers Müller, døde 1803.

var. Latinen var et og alt. Saa snart som Børnene kunde læse indenad og lægge sammen, maatte de have fat paa den latinske Grammatik. Var Latinens alt-dominerende Stilling urimelig i selve Moderlandet, endnu urimeligere maatte den tage sig ud paa nogle saa afsidesliggende Smaaøer som Færøerne, hvor der ikke kunde være Tale om Videnskabelighed. Hvorvidt Nolsø har nydt godt af nogen Latinskoleundervisning, kan ikke siges med Vished. Sikkert har i andet Fald hans fra Latinskolen udgaaede, begavede Morfader Joen Poulsen taget sig varmt af ham. Selv Digter har Joen Poulsen ogsaa uden Tvivl forstaaet at fremelske de i Drengen nedlagte digteriske Spirer.

At kunne skrive var dengang paa Færøerne betydeligt sjældnere end at kunne læse. De enkelte, som havde lært at skrive, vare ofte henviste til at bruge f. Eks. Blod (Kalveblod) i Stedet for Blæk, som til sine Tider kunde være vanskeligt at faa ved Handelen. Nolsøs Fader ejede en Almanak, gennemtrukken med hvide Blade, hvorpaa han havde gjort Notitser med Kalveblod. — Nolsø og hans Brødre begyndte med at ridse Bogstaver i tæt, udglattet Aske efter et laant Alfabet, avancerede saa til at ridse med Piberør i nogle Tagstene, men da Faderen fik Øjet op for deres Forehavende, gav han dem Tavle og Griffel. Landfogden, Wenzel Hammershaimb, laante dem ofte Bøger og forklarede dem dunkle Steder i disse, naar de opholdt sig i Thorshavn.

De færøske Børn fik dengang — bortset fra den religiøse Undervisning, som blev dem til Del hos Præsten — almindelig al deres Undervisning gennem Forældrene, som væsenlig oplærte dem paa den Maade, at

de sang de gamle færøske Kvad for dem og fortalte dem Sagn. Nolsø samlede i sin Ungdom adskillige saadanne Kvad, som han nedskrev (Bogen bortkom desværre), og skal desuden ligesom de fleste af hans Brødre særdeles vel have forstaaet at foredrage dem til Dans¹⁾. Han havde en smuk og kraftig Stemme. Af Ydre var han rank og bredskuldret, noget undersætsig.

Et lille Optrin imellem den da ganske unge Nolsø og Landfogden fortælles saaledes. Fogdens Bolig havde været underkastet Reparation, og den tidligere altfor lave Indgangsdør var bleven adskilligt højere. „Nu skal ingen længere slaa Hovedet imod Dørtræet“ (Tværstykket over Døren), svor Fogden. Nolsø, som havde hørt dette, kom straks efter anstigende paa et Par Stylter, vilde ind, men stødte naturligvis Hovedet imod. „Au, det forbandede Dørtræ!“ — „Aa, din Skælm“, svarede Fogden, „saa skulde du dog gøre mine Ord til Løgn.“ Kun lidet anede han, hvilken Rolle denne Dreng senere skulde komme til at spille, og hvilke bitre Sammenstød Skæbnen havde forbeholdt dem i Fremtiden.

Nolsøs største Higen og Tragten var at komme ud i den store Verden, noget, som imidlertid ikke lod sig gøre, saalænge Faderen levede, ti denne, som var meget strængere mod Børnene end Moderen, vilde intet høre derom. Men efter Faderens Død kunde intet holde den da 18-aarige Yngling tilbage, som desuden allerede for-

¹⁾ Disse Kvad synges endnu stadig ved Dansesammenkomster. Den færøske Dans foregaar paa den Maade, at alle de dansende stille sig op i en Rundkreds, tage hverandre i Hænderne og bevæge sig fremad efter en bestemt Takt. En i Kredsen synger for (*sjipar*), halvt reciterende, halvt syngende, og de andre stemme i med efter Behag. Omkvædet, i hvilket den egenlige Melodi til et Kvad maa søges, synges af alle.

inden havde lært lidt Navigation hos Mads Winther, Bogholder ved den kongelige Handel. Han kom først afsted som simpel Matros med et af Handelsfirmaet Rosenmeyer og Floors Skibe — paa denne Tid var der nemlig i Thorshavn ved Siden af den kongelige Monopolhandel en Mellemandhandel mellem Amerika og England, oprettet ved kongelig Bevilling til Konferensraad Ryberg paa 20 Aar (1768—88). Denne Handel var altsaa ifølge den oprindelige Bestemmelse ikke beregnet paa Færingerne selv. Inden Aaret var omme, kom Nolsø imidlertid fra denne og over til den kongelige Handel, hvor han straks blev ansat som Styrmand ved et af Skibene. Kaptajnen paa dette var ond og meget karrig overfor Mandskabet og gik under Navnet: Kaptajn Hunger. Nolsø kom da over paa et andet Skib som Styrmand. Fra dette Tidspunkt er der en Beretning om, hvorledes han opdagede et Bedrageri, som Kaptajnen havde for, nemlig at fylde Eddike og Vand i Kornlasten, hvorved Kornet svulmede op og kom til at veje meget over den oprindelige Vægt. Efter Sædvane skulde saa det, der blev over Maal, tilfalde Kaptajnen i Forening med Styrmanden. Skønt Nolsø kunde have haft Fordel af at gaa med til dette og tie, bød hans Retfærdighedsfølelse ham at holde sig udenfor og aabenbare Bedrageriet for Handelsforvalteren (da Samuel Hammershaimb, Broder til Landfogden).

Det næste, vi høre om Poul Nolsø, er, at han kom i engelsk Tjeneste. Under Englands Krig med Indien blev han tagen til Orlogs og anbragt ved en Kanon. Men heller ikke her blev han længe. Han blev syg og sammen med en ligeledes syg Normand fra samme Skib indlagt paa et Hospital i London. Da Tiden nærmede

sig, at de skulde udskrives, aftalte de indbyrdes at flygte bort, saasom de vare kede af den engelske Krigstjeneste. Planen lykkedes. De hejsede sig ved Hjælp af et Reb ned over Hospitalsmuren ved Nattelide og naaede at slippe ombord paa et amerikansk Skib, som laa sejl-færdigt.

Saaledes kom Nolsø paa sin Omflakken til Amerika, hvor han i omtrent en halv Snes Aar sejlede som Kaptajn for en rig amerikansk Købmand. I al den Tid saa han slet ikke Færøerne. Engang var han i Kast med Sørøvere, fortælles der. For at narre disse havde han ladet slaa Sejldug omkring Skibet op over Rælingerne og indrettet en Mængde Skydehuller i Sejldugens øverste Rand. Af Vaaben havde han kun en Riffel ombord og en lille Smule Krudt, men ingen Kugler. En Barkasse, fuld af bevæbnede Mænd, nærmede sig Skibet, og et Skud affyredes, hvorved en af Nolsøs Folk saaredes. Nolsøs Riffel blev da ladet med Jærnstumper, Søm og deslige og affyret mod Barkassen, af hvis Mandskab flere bleve ilde tilredte. Men da Nolsø derpaa med høj Kommandorøst tilraabte sine Folk, at de skulde holde lidt inde med Skydningen, gjorde Barkassen omkring og fjærnedede sig.

Længsel var det nærmest, som drev ham hjem igen til Færøerne. De fleste af hans Landsmænd vare da begyndte at hælde til den Tro, at han var død, og stor var derfor Overraskelsens Glæde ved hans Tilbagekomst. Da han kom (med et af Handelsskibene), ventedes Kommandanten, Kaptajn Løbner, som var rejst bort for en kort Tid med Permission, hvert Øjeblik tilbage fra København. En Baad fra Nolsøen var just i Thorshavn ved Skibets Ankomst. Da Baaden kom tilbage, stimlede

Nolsinger sammen ved Landingsstedet for at høre nogle af de med Skibet bragte Nyheder. Nolsøs nysgærrige Farbroder spurgte: „Er Kaptajnen kommen?“ — „Ja, en Kaptajn er kommen, og han er din Brodersøn!“ lød det uventede Svar.

Der herskede paa det Tidspunkt en ondartet epidemisk Syge i Landet. Nolsø havde imidlertid paa sin Udenlandsfærd faaet en Smule Kendskab til Lægekunsten: en Blanding, som han lod tillave af Gær og Sirup, hvoraf de syge kom til at laksere, viste sig at være et virksomt Lægemiddel¹⁾.

Nolsø blev nu Fører for et af Monopolhandelens Skibe og sejlede som saadan en Tid lang mellem Danmark og Færøerne, indtil han fik sig sit eget Skib. 1798 eller 99 tidlig paa Aaret gjorde han en Rejse med sin Kone (han var da nylig bleven gift med en Pige fra Nolsø) ned til København, men strandede ved Skagen, hvor Farvandet paa Grund af Vinterens Strængthed endnu var opfyldt med Is. Alle ombord bleve dog reddede og naaede København, men Rejsen havde taget saa haardt paa Nolsøs Kone, der undervejs var bleven frugtsommelig, at hun døde snart efter Tilbagekomsten til Færøerne.

4.

Paa en saadan Rejse var det, at Nolsø digtede Skæmtevisen *Jákup á Møn* (Jakob paa „Møn“). Det var,

¹⁾ Af Læger var der dengang paa Færøerne kun en Kirurg. Præsterne havde da gjerne ogsaa en Smule Lægekundskab, hvilket især var Tilfældet med den bekendte Provst Hentze paa Sandø, til hvem Folk strømmede fra alle Landets Egne for at søge Raad. Hans mange Kundskaber gave Anledning til det Rygte, at han forstod sig paa den sorte Kunst.

ifølge Traditionen, paa Vejen imellem Shetlandsøerne og Færøerne, at Sangen blev digtet. Der herskede fuldstændig Vindstille, Skibet kunde ingen Vej komme, og Nolsø faldt da i en meget heldig Stund paa at klemme Musen for dog at have noget at bestille; ti virksom maatte han altid være.

Det er værdt at lægge Mærke til, at Nolsø, hvis Digtning skulde blive Færøernes bedste i sin Art, ikke ret synes at have følt sit Digterkald. Han var først og fremmest en praktisk, ualmindelig virksom og energisk Mand. Han var fortrinlig Baadebygger — hvilken Ære han forøvrigt delte med flere af sine Brødre, navnlig den næstyngste, Johannes — og staar som Repræsentant for et helt nyt Udviklingstrin i det færøske Baadebyggeri. Med sit skarpe Blik saa han den gamle Baadebygnings Skrøbeligheder og gav baade Baad og Sejl en ny og hensigtsmæssigere Form. Han var fortrinlig Sømand og blev den eneste Færing for sin Tid, der selv baade byggede og førte sit eget Skib. Han skulde desuden ogsaa faa store Fortjenester af Jordbruget, hvorfor det kongelige Landhusholdningsselskab omsider tildelte ham en Sølvmedalje, som dog paa Grund af hans altfor tidlige Bortgang aldrig skulde komme ham i Hænde. Digtningen benyttede han helst kun som Vaaben i andre, praktiske, Formaals Tjeneste, og derfor blev hans digteriske Produktion ogsaa for Størstedelen satirisk, idet han derigennem dels søgte at ramme sine Modstandere paa en følelig Maade, dels at slaa kraftige Slag for sin egen Sag. Digtningen i Ordets egenlige Forstand, uden Tendens, stod langt fra paa en saa fremskudt Plads hos ham som hos Færingernes anden samtidige Digter, Jens Kristian Djurhuus, Bonde i Kollefjord paa Strømø, noget yngre end Nolsø.

Der var en stor Forskel paa disse to Mænds Liv, Karakter og Digtning. Nolsø var Stridens, Djurhuus Fredens Mand. Medens Nolsøs Liv var omflakkende og stormfuldt, levede den anden stille og rolig i sin Hjembygd Kollefjord, granskende i gamle islandske Sagaer, ud af hvilke han hentede Stof til sine Kvad. Medens Nolsø digtede hurtigt, brugte Djurhuus megen Tid til at forme sine Vers. Nolsøs Digtning er satirisk og aabenbarer hans skarpe Vid, Djurhuus's Digtning er væsenlig episk og aabenbarer hans Evne til simple og malende Skildringer i Kæmpevisestil¹⁾.

Allerede inden *Jákup á Møns* Fremkomst havde Nolsø forsøgt sig som Digter.

Der er et Ungdomsdigt af ham, som gaar under Navnet „Greven af Orient“ eller „Kløver Knægt“, en meget kaad og overgiven, paa sine Steder grovkornet, Skæmteviser. Den handler om en Person fra Nolsøen, en Særling, som kommer til København, hvor han gaar

¹⁾ Djurhuus's bedste Kvad er „*Ármurin langje*“ (Ormen den lange), hvis Kærne er det berømte Svolderslag. Det er digtet efter Beretningen i Snorre Sturlesøns *Heimskringla*. Den spændte Forventning, hvormed Kong Olav Trygvesøns Modstandere spejdede efter „Ormen“, Olavs prægtige Skib, hvis Fremsejlen bliver Signalet til Kampen, og navnlig selve den haarde Kamp, er gribende og malende skildret. Andre Digte af Djurhuus ere: *Sigmunds kvæje* (om Sigmund Brestessøn), *Laiður Össursson* (Trond i Gøtes Fostersøn) og *Púkaljómur* (omhandlende Satans Udstødelse af Paradis samt Syndefaldet — digtet med Benyttelse af den berømte engelske Digter Miltons „Paradise lost“). Djurhuus har ogsaa enkelte Gange forsøgt sig i den satiriske Digtart, men naar her ikke Nolsøs Højde. Hans Satire *Lárvykspádl* skal berøres lidt senere.

rent fra Sans og Samling over de forunderlige Ting, han ser og oplever. Kun hist og her spores den vordende Digter, som f. Eks. hvor „Greven“ kommer til et rundt Fjæld midt i Byen (skal sikkert være Rundetaarn). Han kredser rundt om Fjældet, som har en Dør forneden og viser sig at være aabent indvendig. Kommen op paa Toppen, hvorfra en vid Udsigt aabner sig, spejder han efter sin Fødeby og Fossen og faar Taarer i Øjnene, da han ikke kan sé sin kære „sorte Fos“. Digtet bærer paa Grund af sin hele Tone og sin løse, usammenhængende Bygning Præg af at være forfattet i en meget ung Alder. Desværre er der paa Grund af manglende Kommentar nu meget dunkelt og uforstaaeligt deri.

Et andet satirisk Digt af Nolsø gaar under Navnet *krákotaite* o: Kragefryd. Paa hvad Tidspunkt det er forfattet, haves ingen Oplysning om, men det er sikkert blevet til allerede før *Jákup á Møn*, hvilket sidste er forfattet lige i dette Aarhundredes Begyndelse. Digtet „Kragefryd“, som kun er kort, er desværre kun opbevaret i nogle smaa Brudstykker. Da de færøske Kvad kun i forholdsvis ringe Grad have vundet deres Udbredelse ved det skrevne Ord, men ere blevne opbevarede ved at gaa fra Mund til Mund for at afsynges til Dans, saa at Dansen paa en Maade er bleven Litteraturens Bærer, er det let at forstaa, at adskillige Kvad til Trods for Færingernes gode Hukommelse ere blevne meget forvanskede, ja endog blot ere tilbage som Brudstykker eller gaaede helt tabt — hvilket sidste dog vistnok hører til Sjældenhederne¹⁾. Digtet „Kragefryd“ har følgende historiske Grundlag:

¹⁾ Angaaende Dansen sé Noten Side 527.

Lagmand Lund var bleven Fader til et uægte Barn. Østerøs Sysselmand Weyhe var kort i Forvejen ved Lunds Hjælp under Sorenskriverens Fraværelse bleven konstitueret i dennes Sted; men det første, Weyhe gjorde efter sin Udnævnelse til Sorenskriver, var at dømme Lagmanden til at ægte den Pige, hvormed han havde faaet det førnævnte Barn. I Anledning af denne Dom opstod ret pudsige Forviklinger. Lagmanden nægtede at respektere Dommen, og da Weyhe vilde tvinge ham dertil, greb Lagmanden til det Skridt paa egen Haand at afsætte ham, noget, som han naturligvis ikke havde Ret til, og hvorved han ogsaa paadrog sig en stræng Irettesættelse fra det kongelige Rentekammer. Landet var saaledes i nogen Tid helt uden Sorenskriver. Alt dette foregaar omkring Aar 1790. Da Sorenskriveren havde det Hverv at være Protokolfører ved Lagtingsforhandlingerne, er det ovennævnte sikkert Grunden til, at for Aar 1790 intet Referat af disse Forhandlinger findes.

Dette kom vel til Pas for Nolsø, saa meget mere som han havde et stærkt Horn i Siden paa Weyhe, mod hvem særlig han har rettet et Angrebsdigt af senere Dato, som skal blive berørt i det følgende. De nævnte Personer ere i „Kragefryd“ fremstillede i Skikkelse af Fugle — en Forklædning, som Nolsø meget ynder, da den Slags indirekte Angreb bedst kunde sikre ham imod retslig Forfølgelse. Lagmanden er en Hejre, den bortrejste Sorenskriver en Gøg, Sysselmand og konstitueret Sorenskriver Weyhe optræder i Skikkelse af en Krage (Kragen er forøvrigt i Nolsøs Digtning en staaende Iklædning for Sysselmanden). Kragen dømmer Hejren til at gøre „Anden“ til sin Mage og til vel at opfostre den

unge „Graasnæppe“, hvorover Hejren bliver forbitret og kommer i Slagsmaal med Kragen. De baske hinanden saa længe, indtil Kragen maa give tabt.

Det tredje Digt i Rækken af Nolsøs overleverede Produktion er den før nævnte, paa Søn digtede, klassiske „Taat“¹⁾: *Jákup á Møn*, som hører til det betydeligste, han har frembragt. Digtet er en fortræffelig Satire mod det hjemmefødte Væsen, og Helten, Jakob, en nok saa værdig Slægtning af de udødelige holbergske Typer. Jakob er en ualmindelig veltruffen Hjemmefødning, Moders eneste Barn og Kæledægge. Da han er vokset op uden at slippe sin ømme Moders Skørter, har han ikke erhvervet sig mange Begreber om den udenfor larmende Verdens Modgang. Ualmindelig tidlig gifte-lysten faar han af sin Moder Anvisning paa et fordelagtigt Parti, og iført sin bedste Stads drager han, efter Moderens Raad, afsted for at prøve sin Lykke. Denne meget uheldige Frierrejse er Digtets Hovedindhold. Alting gaar bagvendt for vor Helt. Han faar Baadbefordring, men bedst som han er kommen ud paa Søn, bliver han hed om Ørerne — han har glemt baade Vanter, Pung, Pibefederal og Skedekniv hjemme (at glemme saadanne Ting, naar man drager ud paa Frierfærd, betragtes paa Færøerne som et meget daarligt Varsel). De morsomt udførte Skildringer af Rejsens Enkeltheder lade sig ikke genfortælle. Efter at have sat Foden paa Land og indtaget en solid (hjemme-fra medbragt) Frokost fortsætter vor Helt Rejsen til

¹⁾ Ved „Taat“ (*táttur*, islandsk *þáttur*) forstaas en af de Underafdelinger, hvori et større Kvad falder, dernæst ogsaa et mindre Kvad (Sang, Vise), men bruges nu særlig om en Skæmtevisе eller satirisk Vise.

Fods. Træt af den besværlige Vandring og beruset af Brændevinen, som han styrker sig paa undervejs, sætter han sig op paa en Hoppe; men denne kaster sin uøvede Rytter af og ned i et Morads. Ilde tilredt og med knækket Frierstav kommer han til Bygden, hvor Kvinderne forfærdede flygte deres Vej; ti i den lille afsides Bygd har en saa aparte udseende Gæst ikke tidligere ladet sig tilsyne. Mændene ere ude paa Fiskeri. Den sidste Station paa Jakobs Rejse er en Mødding, hvori han falder og bliver liggende. Kvinderne stimle sammen, hale ham op og begynde at vaske og skrubbe ham. Imidlertid komme Mændene hjem, Bonden Harald tager sig af den fremmede og bærer ham til sit Hus, hvor han faar Lov til at tilbringe Natten. Paa Bondens Spørgsmaal den følgende Morgen, hvad hans Ærinde er, og hvor han agter sig hen, fortæller Jakob sit Frierærinde, hvorpaa Bonden lader ham vide, at han er den omtalte Piges Fader. Gyde (det er Pigens Navn) føres ind, men hun driver kun Gæk med Frieren, som paa Stedet maa rejse hjem igjen. Bygdens Piger forsamle sig nu og „brænde Krak“¹⁾ efter ham. Jakobs Moder, som staar paa den anden Side af Sundet, længselsfuldt spejdende efter sin Søn, istemmer Raabet „Grindebud“²⁾

1) „Brænde Krak“ har tidligere været en meget almindelig Skik paa Færøerne, bragt i Anvendelse, naar en Frier havde faaet en Kurv. Skikken bestaar i, at Bygdens Piger samle sig, hver med sit Knippe Hø, som de kaste i Bunke og antænde til et stort Baal bag den bortdragende, uheldige Frier.

2) Dette Raab lyder altid fra Mund til Mund, naar en af de store Grinder o: Grindehvalflokke, som oftere komme i de færøske Farvande og have været en stor Indtægtskilde for Landet, er bleven opdaget, og da tændes altid Bavner for at sprede den glædelige Nyhed ud og samle Mandskab til den forestaaende Jagt.

ved Synet af Bavnen, som hun misforstaar, og sender straks Baad afsted. Ved Baadens Ankomst brister Jakob i Graad, og paa Spørgsmaalet: Jakob, har du faaet Ja? og hvor er Grinden henne? svarer han med tungt Hjærte:

*„Her er ráikur o ángjin grind,
tit skulo háva takk,
gjæntonar á Væsturlande
brænna ættir mår krakk.“*¹⁾

Hjemkommen til sin Moder gemmer han sig hen i en Krog og har rent tabt Lysten til at fri.

Efter en Udlægning skal Nolsø i dette Digt have latterliggjort en Medbejler, hvilket dog maa staa hen som meget tvivlsomt.

Kun meget faa færøske „Taatter“ kunne stilles ved Siden af den her omtalte, hvad Fynd og grundkomisk Tone angaar, og ingen naar den i morsom Skildring af færøsk Bygdeliv. Ingen digterisk Type har heller paa Færøerne naaet en større Popularitet end *Jákup á Møn*.

Ved Nævnelser af Ordet „digterisk Type“ er der Grund til at gøre opmærksom paa, at virkelig typisk Karakterskildring er overordenlig sjælden at træffe i den færøske Digtning. De gamle Kvad, Kæmpe- og Ridderviser, hvoraf Færøerne eje en meget stor Mængde, have deres Styrke i det rent episke, deres Hovedpersoner ere gjerne overmenneskelige og fantastiske Figurer. Og gaa vi over til den moderne Taattedigtning, da er det næsten

¹⁾ „Her er Røg og ingen Grind,
I skulle have Tak,
Pigerne paa Vesterland
brænde efter mig Krak.“

altid blot ydre, komiske Begivenheder eller Situationer, hvori en eller anden Person spiller en uheldig Rolle, der gøres til Genstand for digterisk Behandling, og saa gaar det løs paa den paagældende, ti Taatterne ere gennemgaaende meget personlige.

Blandt de færøske Taatter er der foruden *Jákup á Møn* tre, som i Popularitet og indre Værdi rage op over de andre: *Bróka tåttur*, *Aniasar tåttur* og *Lárvykspádd*. De give et godt Indblik i den færøske Taattedigtnings Art og Væsen.

I *Bróka-Taat* (digtet af Joen Mikkelsen i Lejnum, Strømø, lidt efter Midten af forrige Aarhundrede) skæmmes der vittigt med en lad og uduelig Person, som paa en Fisketur er nær ved at bukke under for en stor Helleflynder. Digteren lader Flynderen, idet den nærmer sig Baaden, anstille Betragtninger over, hvilken af de nedhængende Fiskekroge den skal bide paa; den vælger at bide paa „Brogens“ Krog, da den kan se, at det er en daarlig Karl, som holder om Enden paa den Snøre. Ved hæftige Ryk trækker den ham halvt ud over Rælingen, ud af hvilken Situation Baadens Formand frelser ham. — *Aniasar* (ø: Ananias) *tåttur* er forfattet af „Simon i Hørg“ i Bygden Sumbø paa Suderø omkring Aar 1700, noget efter at de første Bøsser vare komne til Færøerne. Ananias drager fra Suderø til Thorshavn, hvor han sætter sin Moders Jord i Pant for en Bøsse og noget Krudt. Hans naive Glæde over denne Bøsse og hans barnagtige Fantasier om alt det store, han skal udrette med den, er morsomt og træffende skildrede. Man kommer uvilkaarligt til at tænke paa Konen med Æggene. Og ligesom denne Kones Rigdoms- og Størhedsdrømme, fordi hun knejser for stærkt med Nakken,

falde til Jorden tilligemed Æggene, saaledes faa ogsaa Ananias's Storhedsdrømme en brat Ende, da han ved sin Hjemkomst for at tørre Krudtet, som er blevet vaadt undervejs, kommer det i en Gryde, som han hænger over Ilden. En Eksplosion sker, og skønt Ananias ikke kommer alvorligt til Skade, er han dog siden den Tid mere nøgtern. Denne Satire er oprindelig forfattet som et Gensvar til en Person i Bygden Porkere paa Suderø paa Grund af en Smædevise, som denne havde digtet imod ovennævnte Simon i Hørg. — *Lårvykspådl* (Poul fra Lervig) er forfattet af Djurhuus. Visen omhandler en Rejse, som Poul foretager sig fra sin Hjembygd til Bygden Velbestad paa Strømø, hvor han skal gaa Ellend Bonde til Haande. Mest vellykket er den indeholdte Satire mod den kongelige Monopolhandel. Paa sin Vej ankommen til Thorshavn gaar Lervigspoul nemlig til den kongelige Handels Bod for dér at udskrive Varer for de tretten Strømpepar, han indleverer, og nu følger en lattervækkende Skildring af Handelens Usselhed og elendige Forsyning. Det er ikke muligt for vor Mand at faa noget af det, han vil have.

Sammenligne vi disse tre Taatter med Nolsøs *Jákup á Møn*, da er det Ananias's Taat, som kommer den nærmest i Karaktertegnning af Hovedpersonen. I *Bróka-Taat* og *Lårvykspådl* gøres ikke Forsøg paa Karaktertegnning, deres Styrke ligger paa andre Punkter, og de ere lige saa vel som Ananias's Taat af en lettere Art end Nolsøs Digt. Helten i dette sidste kommer saaledes til at staa temmelig enlig som Type i den færøske Digtning.

5.

I Aaret 1800 havde Poul Nolsø bosat sig paa Bordøen, den vigtigste af Norderøerne blandt Færøerne, paa Gaarden *úte á Áire* ved Klaksvig. Det var et nylig indgaaet Giftermaal, der skaffede ham Gaarden, idet hans Kone, Maren Malene Ziska — det blev saaledes hans andet Ægteskab —, var nærmeste Arving dertil. For at hjælpe en anden Mand ud af en trykkende Situation gik han dog straks efter ind paa et Mageskifte med denne, hvorved de byttede deres Gaarde om, saaledes at Nolsø nu, foruden at han betalte den andens Gæld, i Stedet for sin tidligere Gaard fik en mindre og forfalden *inne á Mirkjunáire*, som han imidlertid snart bragte paa Fode. Men heller ikke her blev han ret længe, han flyttede ind paa det saakaldte „Biskopstø“ i Klaksvig, hvor han selv havde bygget sig et Hus.

Fra den første Periode af Nolsøs Ophold i Vaag (Klaksvig) stammer den til Dans meget yndede, kaade lille Vise *fruntatáttur* (Pandehaarsvise). Paa den Tid havde en Art Modegalskab betaget en Mængde af de færøske Piger, og især var det Brugen af Pandehaar (færøsk: *fruntur*), som var kommen stærkt i Mode. En Tjenestekarl paa Nolsøs Gaard, som havde været forlovet med en saadan, Pandehaar bærende, Skønhed, var bleven bittert skuffet af denne og vilde have Hævn over hende og hele Slænget. Han bevægede derfor Nolsø til at digte en lille Spottevise. I denne fremdrages først en Del Eksempler fra den jødiske Historie paa, at det ikke er nødvendigt for en Pige at klippe sig Pandehaar for at faa sig en Elsker. Blandt det hellige Lands Skønheder nævnes først Patriarken Jakobs Datter Dina, hvem Sikem forførte, skønt hun ikke gik med Pandehaar.

Derpaa nævnes Ruth, den fattige Enke, som erobrede Boas's Hjærte, og endelig Esther, som fik Kong Ahasverus til at gløde, — og dog kendte hverken Ruth eller Esther til at klippe Pandehaar. Derpaa skifter Scenen. Man hensættes til en Dans i Klaksvig, hvor en hel Del Modepiger ere komne sammen, faar nogle Brudstykker af en Samtale om „Fruentens“ Klædelighed, og nogle af de til Dansen forsamlede Skønheder præsenteres os en for en af Digteren.

Visen, som ved sin Fremkomst naturligvis vakte stor Forargelse hos dem, den gik ud over, gik i Begyndelsen under førnævnte Tjenestekarls Navn, men den virkelige Forfatter kunde ikke holde sig skjult i Længden.

Fra nu af bliver Nolsøs Liv overmaade rigt paa Modgang og Kampe.

Aar 1804 forlader han Hjemmet og drager til Suderø, hvor der skulde holdes Auktion over et strandet Skib. Han var da hørt op med sin Virksomhed som Skibsfører for den kongelige Handel, og nu indtraf pludselig det Tilfælde, som satte ham i Stand til at naa det højt attraaede Maal: paa bedste Maade at gøre sig nyttig for sine Landsmænd. Det til Auktion udbudte Skibsvrag lykkedes det ham at købe til billig Pris, og saaledes fik han det Materiale, hvoraf han byggede sig sit eget Skib, „det første færøske Dæksfartøj, som Landet siden den sorte Død har ejet“ (Bladet „Dagen“ for 27. Juni 1806), af ham selv nogle Gang nævnt „det første færøske Skib“. Bygningen af Skibet, som foretoges i Bygden Vaag paa Suderø, gik meget hurtigt for sig. Flere af hans Brødre, navnlig Johannes, stode ham trofast bi under dette Arbejde. Selv var Nolsø baade

Skibsbygger, Smed, Sejlmager og Rebslager. For de styrende i Landet, som fik Skræk i Blodet og saa den kongelige Enehandel truet, angav han som sit Hovedformaal med dette Skib: Ophjælpning af det færøske Fiskeri og Færingernes Indøvelse i Søfart, at de kunde modnes til friere Tider. Men hans Tanker have utvivlsomt strakt sig ud over dette. Han har tænkt paa at nyttiggøre Landets (af Monopolet langt fra tilstrækkeligt nyttiggjorte) Hjælpekilder ved Udførsel af dets Produkter og ved Indførsel af Nødvendighedsvarer, hvorpaa der ofte herskede Mangel, under Forudsætning af Tilladelse hertil fra den kongelige Handelskommission.

Hvor daarligt det stod til med Færøernes Forsyning med Handelsvarer, og hvor usle Folkets Kaar overhovedet vare, kunne nogle medfølgende Uddrag af Lagtingsprotokollen for dette Tidsrum give et Begreb om. Hittil havde det desuden for den Færing, som vilde rejse ned til Danmark, hvad enten det var for at forebringe Klager over Landets Styrelse eller i andet Øjemed, været forbundet med de allerstørste Vanskeligheder, ja ofte umuligt, at forlade sit Fødeland; ti den Kautionsomstændighed, som skulde stilles for at opnaa Rejsetilladelse af Øvrigheden, var 500 Rigsdaler, og saa kunde endvidere Øvrigheden nægte en hvilken som helst Mand Rejsepas, naar han syntes farlig eller blot mistænkelig. Skal man tro Traditionen, hørte det ikke til Sjældenhederne, at Breve og Pakker, som skulde ud af Landet, først bleve brudte op, og at saa, naar noget farligt eller mistænkeligt indeholdtes, vedkommende Brev eller Pakke blev holdt tilbage.

Øvrighedens og da navnlig Handelsforvalterens Frygt var nu ikke blot den, at Nolsø havde i Sinde at smugle

forbudte Varer, men de nærede en Anelse om, at Handelsens Frigivelse var nær forestaaende, idet de vidste, at den urolige, driftige og energiske Nolsø af alle Kræfter vilde søge at fremskynde den, dels ved at modne sine Landsmænd dertil ad praktisk Vej, dels gennem en vedholdende Agitation, hvortil han nu havde faaet saa god en Lejlighed. Og de fik Held med sig til at lægge ham en Mængde stærke Hindringer i Vejen, som han fra første Færd af aldrig havde drømt om.

Nolsø havde imidlertid ikke haft den Tanke at gøre sit Skib til et Smuglerskib, han gik saa vidt muligt lovlige Veje og henvendte sig Gang efter Gang til Handelskommissionen i København eller, naar denne afviste ham, til det kongelige Rentekammer, og i Nødstilfælde til den regerende Kronprins (Frederik den sjette), med Fremstilling af Landets Nød og Mangel paa Forsyning samt med Ansøgning om Tilladelse til at indtage en Ladning Korn eller andre Nødvendighedsvarer (for medbragt Fisk, Kul, Tran eller Trøjer — Varer, som ikke vare indlemmede i Handelstaksten) at føre hjem til Færøerne til Hjælp for sine Landsmænd. Denne Fremgangsmaade behøvede naturligvis ikke at bringes i Anvendelse med Hensyn til de Varer, som ikke vare indlemmede i den kongelige Handelstakst — de vare frie —, men det var desværre kun meget faa af disse, som kunde betegnes med Navnet Nødvendighedsvarer, paa hvilke Befolkningen netop led Nød. Og hvad Landets vigtigste Produktion: Uldstrømper (Hoser), senere tillige Skibstrøjer, angik, havde den kongelige Handel Eneret paa Udførsel deraf.

Her hidsættes nogle Brudstykker af de i Lagtingsprotokollen for dette Tidsrum indførte Olaitingsforhand-

linger, da de give ret interessante Oplysninger om Landets Tilstand.

Først dog nogle orienterende Bemærkninger om Olailagtingene:

De holdtes ved Olaitid, 29.—30. (31.) Juli. Olaidag, *Ólasokodävrur*, Aarets Hovedfest, den 29. Juli, blev oprindelig indstiftet til Ære for Kong Olav den hellige, som Navnet viser; der er imidlertid ikke andet tilbage, som minder om Kong Olav, end selve Festdagens Navn. Disse Olaiting, som altid sattes den 29. Juli, strakte sig i Reglen kun over de to Dage, den 29. og 30. Juli, undertiden tillige over den 31.; men saa sad man ogsaa fra Morgen til Aften. Almindelig hedder det i Beretningerne: „Da Dagen hermed var forløben, udsattes Retten til imorgen Kl. 8 (8½ eller 9).“

Forretningerne begynde regelmæssig med, at Syssel-mændene, som alle vare pligtige til at møde ved Olaitinget, træde frem og en for en fremlægge deres Regnskaber (Tiende-, Vrag- og Hvalregnskaber) samt Næbtoldslister¹⁾ og saa deres Politiprotokoller til Eftersyn. Med hver Sysselmand skulde tillige hans to Medhjælpere eller Fuldmægtige, de saakaldte „Kaldsmænd“, give Møde for at attestere Regnskabernes Rigtighed.

Dernæst udvælges regelmæssig og udsendes paa Stedet fire Lagrettesmænd af de 48 til at efterse Maal

¹⁾ Med nogle Undtagelser skulde enhver Mandsperson fra 15 til 20 Aar svare i Skat et Ravnæb eller to andre Rovfuglenæb aarlig (ifølge et kongeligt Reskript, der tilsigtede Rovfuglenes Odelæggelse). Efterat de vare indkrævede over hele Landet, bleve de vidnefast opbrændte ved hvert Olaitings Slutning, den 30. Juli, senere paa selve Olaidag, den 29. Juli. Den, der ikke ydede denne Told (Næbtold) *in natura*, maatte betale en Mulkt af fire Rigsdaler.

og Vægt ved den kongelige Handel og eventuelt tillige Handelsvarernes Beskaffenhed, til hvilket sidste der iøvrigt fandtes valgte Synsmænd.

Lagmanden og Landfogden adspørge saa til Slutning gerne Sysselmændene og den tilstedeværende Almue, først, hvorledes Landet har været forsynet med Handelsvarer i det forløbne Aar, og der er altid meget at klage over, dernæst, om der er noget at klage paa Handelsbetjentene eller Handelsforvalteren, og tilsidst, hvorledes Landets Tilstand overhovedet har været i det forløbne Aar.

Referaterne ere affattede i et gennemgaaende overmaade knudret dansk Sprog.

Vi begynde med Aar 1785:

„Der har været Mangel i Foraaret, som aarsagedes af Landets slette Tilstand og Mislingelse af Sædekorn, Faareavlingen og Fiskeri i Forveien, samt Skibenes lange Udeblivelse; i Suderöe skulde Tilstanden have været meget slet og den ene tilsidst ei at kunne redde den anden.“

1786: „De udsendte Laugrettesmænd foreviiste Prøver af Tobakken og Erterne og befandt Tobakken af Ambergs og Bredahls ganske ubrugelig. — Erterne befandtes og ganske utienlige. Indbyggerne forlangede af Laugmanden og Retten, at den Anstalt maatte giøres, at den af Ambergs foreviiste Tobak uden Forhaling med første Skibsleilighed maatte udsendes, da den er ganske ubrugelig, og at den höie Övrighed igien vilde forsyne Landet med lige saa god Tobak som den i Aar af Haabets Fabrikker ankomne og af samme Qvantitet. I övrigt tilstode de, at de langt hellere vilde undvære Tobak end kiöbe denne for dem meget unyttige Tobak;

og dog indsaar de, at om den blev ved Handelen, indtil den gode var opkiøbt, vilde Lyst og Mangel drive dem til at kiøbe den og derved tilsætte baade Helbred og Penge. Laugmanden og Landfogden tilspurgte de tilstedeværende Synsmænd, om de efter Eed og Pligt andsaar denne Tobak for lovligt Kiøbmandsgods? Hvorpaa de svarede Nei, og at de ved Eftersyn havde anseet den for utienlig. Derpaa blev til forventende naadig Approbation af Laugretten resolveret, at denne nu beholdne Tobak af Ambergs og Bredahls Leverance med første til Kiøbenhavn afgaaende Skib af Handelsforvalteren blev udsendt og tillige et lige Quantum god Tobak blev reqvireret. Angaaende Erterne ansaar Indbyggerne den ikke kiøbevärdig, men dog ikke uspiselig.“

1789: Der klages over daarlige Uldkarter, der ikke due til Uldkartning (og Uldarbejdet var, vel at mærke, det vigtigste Husarbejde paa Færøerne), samt over daarlige Brynestene (o: Slibestene). Mangel paa Næver (o: Birkebark, til Husenes Tækning). — Tobakmangel. — Lærredmangel.

1791: — — — „Almuen androg fremdeles, at det hænder, at meget slet Korn, som formedelst Varme i Skibene var bedærvet, kommer til Landet, og de i Anledning af den nu oplæste kongelige Forordning, som lover gode Vahre, troer at saadan slet Korn ikke er værd den Priis, Forordningen bestemmer. — — Laugretten og tilstedeværende Almue sagde, at det er altfor öiensynligt, at der i dette Aar her i Landet vil blive en almindelig Mangel, saaledes at mange endog staaar Fare for at lide Hunger og Nöd.“ — De bede om at faa Byggen for bedre Køb.

1792: Der klages over Byg- og Rugmangel, Næver-

mangel og slette Uldkarter. „Det ankomne Byg havde taget Varme i Skibet, og Almuen bad om Prisnedsættelse.“

1793: Der klages igen over Mangel paa Byg. — Der klages over Uldkarterne, som have været „utilienlige til Uldarbeide, det vigtigste Arbeide i Landet“. ¹⁾

1794: Der klages over daarligt Korn, daarligt Salt, ubrugelig Hamp (hvorved Fiskefangsten ødelagdes, saasom Fiskesnørerne eller Linerne, der gjordes af Hamp, gik i Stykker) samt over Lærredmangel.

¹⁾ Til Trods for alle disse Mangler ses Almuen dog at have været overmaade angst for Frihandel, at de skulde faa det endnu værre, naar denne indførtes. I den Færøerne vedrørende Handelsforordning af 13. August 1790, hvor der var foretaget betydelige Prisnedsættelser paa Handelsvarerne, indeholdtes et Løfte om, at Færøerne om fem Aar skulde blive velsignede med Frihandel. Hvorledes den almindelige Stemning overfor dette Spørgsmaal har været, lære vi af følgende Lagtingsreferat for Aar 1793: — — — „Men under dette vare adskillige, mange og de fleste af Almuen begierende af Retten dette Thingsvidne tilført, at de underdanigst og allerunderdanigst ansøgte, at ingen frie Handel maatte indføres, men at det bestandig maatte blive paa samme Fod som nu med Handelen, og de meente, Landets Övrighed indsaa, at Landet ingen Friehandel taalte. De forestillede til denne Ende endvidere, at saalænge Kongen har Handelen, og Handelen skeer efter en vis Taxt saadan som den nærværende, saa vide de dem frie for de Ulykker som flyder af Forprang hvorved den fattige lider, og da det er en Følge af denne Handel, at her gives et Pakhuus forsynet med Kornvahre, som betrygger enhver Indbygger for Trang for Livets Ophold, saa frygtede de for, om frie Handelen indføres, at denne vigtigste Stötte for deres Haab vil savnes, da et Magazin af Kornvahre her alletiid er og vil blive nødvendig for Landet, siden Næringsveyene eller Landets egne Næringsmidler er forbundne med saa megen Uvished formedelst disse Öers Beliggenhed midt i det store Hav.“

De sørgelige Minder fra den Tid, da Handelen paa Færøerne dreves fra Bergen, hvorved Landet blev til det yderste udsuget, have endnu paa denne Tid siddet Færingerne i Blodet.

1796: Lærredmangel. — Hampen utjenlig.

1798: „Der har ikke manglet Korn, men Tobakken var oppe ¹⁾ til Juul forrige Aar, hvorover nogle især hiertelig meget beklagede sig, og Almuens Ansøgning var, at der aldrig maa mangle Tobak ved Handelen, men hellere være til Overflod, paa det at een ikke skal mangle, naar en anden faar, der var Tilfældet i Vinter. Tobak ansaa Almuen næst Korn for det, som allermindst kan undværes paa Færøe, da de, som ikke have Tobak, idelig blive syge og virkelig lide meget.“ — Der klages over Mangel paa Sejangler. — Hampen utjenlig. — Uldkarterne uduelige til Uldkartning. — Kaffemangel. — Sukkermangel. — Mangel paa Lærred til den Pris, Taksten bestemmer. — Slet Næver.

1799: — — — Mangel paa Byg formedelst Skibenes lange Udeblivelse fra Handelen i Sommer. — Mangel paa Hamp og Tjære. — „Tømmer og Bredder klagede mange over at de ikke en Gang havde kundet faaed til Liigkister. Ligesaa har manglet Baandstager og Havregryn.“

1801: — — — „Kornet havde haft Varme i Skibet, derfor søgte Almuen om Afslag i Prisen, dog saa, at om de fik en liden Deel godt Byg, naar de toge dette ringe (∴: daarlige), og Handelsforvalteren kunde antage dette Forslag, skulle de dog ikke falde høie Vedkommende besværlig med denne Ansøgning.“ — Almuen beder om god Tobak.

1802: — — — „Synsmændene erklærede, at — — nogen Tobak og endeel Karder vragede de forrige Aar, hvoraf de dog vidste, at endeel blev solgt iblant gode

¹⁾ ∴: ophruget, forbi.

Vahre.“ — — — — „Det Korn, som blev solgt ved Handelen sidste Vinter, var saa yderlig slet, at Almuen ei allene tabte over en tredie Deel, som gik bort for intet eller minkede¹⁾ under Brugen, men de oplyste endog Retten ved et Stykke af deres Bröd bagt af det Korn, som de solgte ved Handelen sidste Vinter, om at samme Korn næppe var Menneskeföde, og intet uden den yderste Nöd sagde de drev dem til at kiöbe af dette Korn, da de desuden tabte ved Indsvinding under Törring, Maling, Sigtning og Bagning endog meere end den tredie Deel, de haver meldt, saa bleve og Almuens Folk derved udarmede ved at kiöbe af dette Korn der var saa dyr efter Handelsconjuncturerne forrige Aar. — Retten fandt det fremlagte Stykke Bröd at være gandske sort og saa yderlig slet, at samme ikke kunde ansees for skikkelig Menneskeföde²⁾. — — — Erter og Gryn strax oppe og ikke at faae, fordi man ved Handelen ikke ville sælge noget af det nye ankomne gode Korn, men nöde Almuen til at optage og kiöbe den tilbageværende Beholdning af det i Vinter ommeldte slette Korn. — Endelig sagde Almuen, at deres gandske Ulykke havde været den, at Handelsbetientene blandede det slette Korn i det middelmaadige og gode, imod det Löfte, som blev Almuen givet ved forrige Aars Olai Ting af Forvalteren, da de, naar de havde faaed godt og slet Korn hver for sig, selv havde vidst at kunde före sig det slette med det gode til god Nytte.“

1804: Lærredet meget groft og slet. — „Tobakken siden Kyndelmisse ubrugelig, af Synsmændene erklæret

¹⁾ 3: formindskedes.

²⁾ Udhævet af Forfatteren.

ei at kunde ansees for gode Handelsvarc.“ — Nævermangel. — Landets Forsyning ellers god i Aar paa Grund af den rige Grindfangst sidste Aar.

1806: — — — „Almuen klagede over en almindelig Mangel paa Taxtvahrene i afvigte Vinter, saasom Seiangler, Lærred af alle Sorter, Boghvedegryn og Byggryn, Kalk, Hvedemeel, Næver, Tiære og Viin, endogsaa til Kirkerne, samt Tobak siden Februar Maanedes Udgang. — I Henseende til det i Aar opkomne Korn klagede Indbyggerne, at samme, endskiönt antagen for godt, var meget slet og næsten ubrugeligt.“ — Næver- og Tømmermangel. — „Almuen beder om at faa Kornet for lettere Pris, hvis de ikke skal see en bedrøvelig Eftertid i Møde.“

Selvom man vil sige, at disse Klager fra Almuen paa Grund af Ensidighed ikke altid afgive noget paa- lideligt Vidnesbyrd om, at det virkelig stod saa sørge- ligt til paa Øerne (der klages jo meget over Tobak- mangel, idet Almuen regnede Tobak, Rulletobak, for en Nødvendighedsvarc paa Grund af dens almindelige An- vendelse som Lægemedel), er dog dette Uddrag af Lagtingsprotokollen hidsat, da det i ethvert Fald inde- holder adskillige faktiske Oplysninger, og da der ikke andenstedsfra kan hentes saa fyldige Bidrag til Kundskab om Landets almindelige Forhold. Et Billede af Landets Tilstand maatte tegnes for at bringe Læseren til fuld Forstaaelse af, at den Opgave, Nolsø havde sat sig: at hjælpe sine Landsmænd til bedre Tilstande, var alt andet end ringe, da tilmed Hindringer skulde lægges ham i Vejen paa saa mange Punkter, og tillige for at skaffe Nolsøs Kamp og Stræben i det nu følgende.

desværre altfor korte, Tidsrum: 1805—1809 (hans Dødsaar) den Sympathi, som den i saa høj Grad fortjener.

Paa Grund af de nys omtalte Forhold, den kongelige Handels daarlige Forsyning, Handelsvarernes som oftest dyre Priser i Forening med deres slette Kvalitet — hvilket sidste dog ikke altid kan lægges Handelskommissionen til Last, idet Varerne ofte maatte blive ødelagte paa de besværlige og langvarige Ture, som Handelens Sejlskibe kunde have til Færøerne —, forstaar man let, at her var en ganske udmærket Jordbund for Smugleri at trives i. Og et storartet Smugleri blev ogsaa drevet, navnlig i Thorshavn, det eneste Sted, som Handelskibene anløb. De højere Embedsmænd saa saa vidt muligt igennem Fingre med det udbredte Smugleri i Thorshavn af den ganske naturlige Grund, at det ikke kunde holdes skjult, at de selv smuglede efter en stor Maalestok.

14 temmelig aabenlyse Smughandler siges at have eksisteret i Thorshavn paa Kommandant Løbners, Landfoged Hammershaimbs og Handelsforvalter Mörchs Tid. I den før omtalte Satire af Djurhuus, Poul fra Lervig (først digtet efter Nolsøs Død), nævnes et saadant Antal. Et lille Afsnit af dette Digt, vedrørende Handelen, gengives her i dansk Prosa.

Efter at have afleveret 13 Strømpepar til Hose-tageren og faaet Seddel herpaa, gaar Poul til Sekretæren eller Bogholderen for at udskrive Varer for det afleverede:

„Skriv mig noget Bræddetømmer, Tobak og Indigofarve!“
Bogholderen rysted paa Hovedet: „Det er ej her at faa.“

„Skriv mig en Pot Brændevin, Hamp og nogen Næver!“
Bogholderen rysted paa Hovedet: „Du faar det ej, min Mand.“

Vrededes nu Lervigspoul, han var ej vant at fire:
„Skam og Last faa Hovederne, som styre denne Handel!“

Vrededes nu Lervigspoul med sit brede Bryst:
„Det er ikke værre fat deroppe i Lervigs Mødding!“

Efter en Bemærkning fra en Drager fortsættes:

Poul vendte sig i Kramboddøren, vred i Sind:
„Er her noget Skånrugbrød inde i Kramboden?“

Krambodkarlen tager fat i en Tønde og sér ned,
han øjner nogle Skånrugsmuler nede paa Bunden.

Halvdelen var Museskarn, Poul rager deri:
„Hvad mon Købmand Nappur¹⁾ tager for Museekskremitter?“

Dertil svarer en thorshavnsk Kvinde, som ernærer sig ved at
male Korn:

„Der er flere Kramboder i Thorshavn, dér er mere at faa.“

„15 ere Kramboderne, de ere allesammen bedre,
de ere Hjælp for mangen Mand baade Vinter og Vaar.“

Til at forøge den i Forvejen, især i de ledende Kredse, herskende Demoralisation bidrog i høj Grad det saakaldte „Svinøskibs“ Stranding under Øen Svinø blandt Norderøerne i 1804. Dette store Handelsskib, som synes at have været engelsk, kom drivende ind imod Land og var, da det opdagedes, fuldstændig forladt af Mandskabet. Svinøens og Fugløens Beboere toge straks fat paa at bjærge, hvad de kunde, af den kostbare Ladning,

¹⁾ c: Handelsforvalter Mörch.

som bestod af en Mængde forskellige Tøjsorter: Manchestertøj, Nankiner, Silke, Bomuldstøj, Sukkerdun, Sirtser, engelsk Læder, Düffel o. s. v. Bjærgningen gik kun langsomt for sig, da Skibet laa under et stejlt Forbjærg paa et Sted, hvor der var megen Brænding, og paa den tredje eller fjerde Dag brød pludselig et Uvejr løs, som knuste Skibet imod Klipperne, saa at alle de mange tilbageværende Kostbarheder spredtes om i Havet. Særlig skal Svinøfjorden have afgivet et ganske ejendommeligt Skue, bestrøet som den var med disse brogede og spraglede Tøjer og straalende i et rødt Skær. Alle Hænder kom i en Fart i Virksomhed for at faa opfisket af Havet, hvad man kunde faa fat i. Der holdtes først en Auktion i Svinøens Kirke, hvor Kommandant Løbner præsiderede, og siden et Par Auktioner til i Thorshavn. I alt indkom ved disse Auktioner — hvor utroligt det end lyder, naar man betænker Landets store Fattigdom og Lidenhed — c. 12000 Rigsdaler, og dog er sikkert Størstedelen af dette Tøj bleven bortsolgt for en forholdsvis meget ringe Pris til den fornemmere Portion, ti hvad kunde vel den fattige færøske Befolkning byde derpaa? I den nærmeste Tid efter Strandingen er et storartet Vask af alt dette af Havet opfiskede Tøj gaaet for sig; Landet synes bogstavelig talt ikke at have været optaget af andet end at vaske „Svinøtøj“. Vaskningen betaltes med 1 Skilling pr. Alen, og ialt beløb de samlede Vaske-regninger sig til 900 Rigsdaler. Af de ovennævnte 12000 Rigsdaler skulde nu Ejerne af det bortauktionerede Gods ifølge Loven have de to Tredjedele, Resten skulde Bjærgerne have i Bjærgeløn i Forening med dem, som paa anden Maade havde haft Besvær af det strandede Gods. Med Indbetalingen af disse Penge gik det meget

langsomt. Sorenskriver Olsen, som i Embeds Medfør havde foranstaltet Auktionernes Afholdelse og havde det Hverv at inddrive Pengene, var endnu i 1806 ikke kommen videre, end at han kunde indbetale Amtet 74 Rigsdaler. Saa blev det tilstaaet Løbner og Hammershaimb at tage Sagen i deres Haand, og Sorenskriver Olsen maatte kort Tid derefter opgive sit Embede og forlade Færøerne. Han var iøvrigt en brav og hæderlig Karakter, hans Ulykke var Ladhed og Drikfældighed. Fra flere Sider blev der drevet en større Smughandel med „Svinøtøj“, og hertil hentyde et Par Linjer i Nolsøs „Fuglekvad“ (et større satirisk Digt, som skal omtales nærmere i det følgende), de Ord nemlig, som Strandskaden (∴ Digteren selv) i denne Anledning siger til Falken (∴ Kommandanten) i Slutningen af Digtet:

*„E hãve tó ikkje fjalt, sum tú,
plögg úr ørun plássun“¹⁾.*

Løbner, som fra først af blot var Kommandant over Skanse garnisonen, opnaaede i 1806 at blive udnævnt til Amtsmandatarius eller Amtets Befuldmægtigede paa Færøerne ved Landfogdens (Hammershaimbs) Side, der hidtil ene havde beklædt denne Post. Grunden til, at der nu blev to Amtsmandatarer, var den, at Landfogden var bleven gammel og svag, hvorfor han ikke længer vel kunde bestyre sit Embede uden Medhjælp. Hertil blev saa Kommandanten udsét, idet han tillige beholdt sin militære Stilling. Paa Grund af Landfogdens tiltagende Alder og Svagelighed kom efterhaanden de fleste Sagers Afgørelse til at ligge i Løbners Haand.

¹⁾ „Jeg har dog ikke, ligesom du, stukket Klædningsstykker andenshedsfra tilside.“

6.

I Aaret 1805 gjorde Nolsø sine første to Rejser med *Råindin frya* (det smukke Forsøg) — saaledes havde han døbt sit Skib —, en til Bergen med en lille Ladning færøske Stenkul og dernæst en til København, atter medbringende færøske Stenkul (som ikke vare indlemmede i Handelstaksten og altsaa gjaldt for fri Handelsvare). I Promemoria af senere Dato fra Handelskommissionen til det kongelige Rentekammer hedder det i denne Anledning: „Vi taug dertil, da han, vi veed ikke ved hvilken Authoritet, var bleven udklareret fra Færøe og antagen ved de indenlandske Toldsteder, da han syntes her at opvække nogen Interesse for sig ved at lægge til Skue nogle medbragte færøiske Steenkul, som den Gang stode hos Publikum for Dagens Orden, og ved at foregive, at Fartøiets Bestemmelse var til at drive Fiskeri med under Færøerne, og endeligen, da man holdt det muligt, at den færøiske Handel maaskee inden Aarets Forløb kunde vorde almindelig frigiven.“ Dette sidste blev imidlertid ikke Tilfældet. Straks efter sin første Rejse til København havde Nolsø indfundet sig hos Handelsdirektionen, og der blev — efter hans Udsagn — paa hans mundtlige Forespørgsel givet ham Haab om Fragt tilbage, men til Trods for den store Mangel, som herskede ved Handelen paa Færøerne, slog hans Haab fejl: da det kom til Stykket, fik han kun Tilladelse til at indtage nogle Skibsprovisioner, som ved hans Tilbagekomst til Færøerne bleve eftersete af Forvalter Mörch og befundne at være rigtige.

Da de to første Rejser saaledes vare forløbne uden nogen Indsigelse fra Handelskommissionens Side, blev

Nolsø tryg og anede ingen Uraad, da han tredje Gang, 1806, gjorde sig rede til at sejle ud fra Færøerne med en Ladning Trøjer, Tran og Fisk. Da mødtes han pludselig med en Protest fra Handelsforvalterens¹⁾ Side. I Bevidstheden om, at de Varer, han førte, vare frie Varer, og erindrende sig, at Handelskommissionen ingen Hindringer havde lagt ham i Vejen, hvorved han var bleven bestyrket i Troen paa sit Foretagendes Lovlighed, tog Nolsø imidlertid ingen Notits af Protesten, da Handelsforvalteren dog straks derefter udklarerede ham, og han sejlede altsaa ud. Den nye, nidkære Handelsforvalter underrettede da straks sine Foresatte i Kommissionen om dette „dristige Indbrud paa Hans Majestæts Anordninger“. Handelskommissionen tilskrev saa Rentekammeret om Nolsøs Lovbrud og foreslog at tilkendegive ham, at det vel maatte være ham tilladt ballastet at begive sig tilbage til Færøerne, men at han for Eftertiden havde at afholde sig fra al Handelsfart fra og til disse Øer. Rentekammeret gik ind paa Forslaget og underrettede Amtet paa Færøerne om den fattede Beslutning, at dette kunde sørge for Forbudets Opretholdelse. Handelskommissionen blev det paalagt at sørge for vedkommende Forbuds Tilkendegivelse for Nolsø selv, hvilket skete under dennes Ophold i København. Han tilskriver i Anledning heraf straks Rentekammeret og siger (i Promemoria af 20. Juni), at han „ikke har troet at begaa nogen Forbrydelse imod Regieringen ved hertil at bringe Trøier, Tran og Fisk, hvilket Hans Kongl. Majestæt allernaadigst har givet os Frihed til selv at

¹⁾ Aaret i Forvejen var Forvalter Egtved bleven afløst af Mörch, som indtil da havde været Handelsbestyrer paa Grønland.

handle med, og alle Skibe der har faret paa Færøe har været tilladt hertil at overbringe og mig selv har tilforn af den høie Direction været tilladt at føre, naar samme i Færøe vare angivne for Handelsforvalteren der ovre, hvilket jeg nøie har iagttaget. Ifior fik jeg og af Directionen Tilladelse at bringe til Færøe nogle Vahre, som vi trængede meget til, men havde da Directionen forbudet mig at giøre flere Reiser derfra hertil, da vilde jeg nu ikke kommet hid, kunde derfor ikke vide, hvad berettigede Forvalteren derovre til at protestere mod en Ting, der før har været tilladt, og jeg kunde ikke tro, at vores Skib var mindre berettiget til at føre de frie Vahrer end andre Skibe, der fare for Handelen, da jeg baade ifior og iaar i Færøe og her i Staden har opbudet vort Skib til Handelens Tieneste.“ — — —

Nogle Dage derefter ansøger Nolsø Rentekammeret om Tilladelse til for Eftertiden at faa Kul i Færø at bringe til København og ligeledes tør Fisk, hvilket han haaber ikke staar i Forbindelse med den ham af Directionen forbudte Handelsfart. Det tillades ham, idet Handelskommissionen gaar ind paa Rentekammerets Forslag at bevilge ham det ansøgte, dog med Rettelse af Ordene „for Eftertiden“ til „indtil videre“.

Nolsøs Foretagelsesaand havde paa dette Tidspunkt begyndt at vække Opmærksomhed i videre Kredse. Han havde ved sin utrættelige Virksomhed skabt en stærk Sympathi for Færøernes ulykkelige Stilling i Kongeriget og drevet det dertil, at Spørgsmaalet om Frihandel for disse Øer atter var blevet brændende. Det i København udkommende, frisindede Blad „Dagen“¹⁾ var blevet op-

¹⁾ København havde dengang kun to Blade: „Berlingske Tidende“ og „Dagen“.

mærksomt paa ham og tog sig i en Række Artikler varmt af hans Sag.

Det hedder saaledes blandt andet („Dagen“ af 27. Juni 1806): — — — „For at fremme færöisk Sömandskab har Nolsöe gjort disse Reiser med aldeles usövante Bönder, og deraf dannet saa mange gode Matroser, at han var istand til dermed at beseile et 60 Commerce-Læsters Skib. En af dem har han tillige givet saadan Undervisning, at han kan, naar det skal være, tage Styrmands-Examen. Glad er Udgiveren ved at kunne bekiendtgjöre denne Begyndelse til den færöiske Seilads, der sikkert vil være behagelig for den Regiering, der er lige faderlig sindet mod ethvert af sine Lande, det mindste med det störste, det fjærneste med det nærmeste, og önsker, at det lidet Folk af godmodige Færinger maatte engang kunne nyde Frugterne af en fri Handel. Hidtil er Tiden dertil ikke fundet bekvem. Nu derimod vil den driftige Nolsöes höistnyttige Daad sikkert give Bevæggrund til at nærme det for Landet lykkelige Öieblik“. — — — „Ifior, da han var i Kiöbenhavn, lod han en af sine Matroser vaxinere af Hr. Doctor Blech, og bragte saaledes frisk Materie til Hiemmet, hvor han med Vedholdenhed, Bekostning og Overtalelse har faaet dette herlige Middel betydeligen udbredt¹⁾. Med saa megen Iver forener denne Mand en Standhaftighed,

¹⁾ Fire resultatløse Forsög vare indtil da blevne gjorte paa at bringe Vakinematerien til Færöerne paa Glas, først af Lagmand Lund, anden Gang af Kaptajn Løbner, tredje Gang af en vis J. Egholm, fjerde Gang af Handelsforvalter Mörch; men ved intet af disse Forsög havde Vakcinen været i Stand til at holde sig (jf. „Dagen“, den 31. Oktober 1806). Først Nolsö lykkedes det ad naturlig Vej, ved successiv Indpodning paa sig og sit Skibsmandskab, at bringe Vakcinen frisk til Færöerne.

der ikke skrækkes ved Hindringer, men stedse fortrøster sig paa det Haab, at den gode Sag altid tilsidst vil vinde Seiren.“

I Nummeret af 1. November 1806 oplyser „Dagen“, at Kapitajn Nolsø for den forrige Aar fra Færøerne til København nedbragte Ladning Stenkul af Regeringen har erholdt en Præmie paa 72 Rigsdaler.

Ligesom denne Nolsøs voksende Popularitet gjorde Handelsdirektionen mere og mere uvillig stemt overfor ham og tillige mere mistænksom og paapasselig, bidrog den vistnok ogsaa til at gøre ham selv mere uforsigtig. Da han i Aaret 1806 skulde rejse tilbage til Færøerne, henvendte han sig til Direktionen med Anmodning om Fragt, hvilket imidlertid blev ham kort afslaaet. Han søgte da igen om Tilladelse til at bringe nogle Varer op med sig for egen Regning og opgav et omtrentligt Kvantum, hvilket høje Vedkommende efter Behag nærmere kunde bestemme. Han forespurgte sig straks, om der var Haab for ham om Tilladelse til at overbringe noget, ti da vilde han med det samme gøre nogle Indkøb; han vilde snarest mulig tilbage til Færøerne, saasom det var af stor Vigtighed for ham ikke at forsømme Sommerfiskeriet i de færøske Farvande. Bestemt Resolution angaaende, hvormeget der kunde tillades ham at føre, kunde han ikke med det samme opnaa, men et lille Kvantum Varer, hed det, kunde han nok gøre sig Haab om at faa Lov til at indtage. I Tillid herfil foretog saa Nolsø det ubesindige Skridt, der skulde faa alvorlige Følger for ham, at lade sig udklarere med nogle Varer til Kristianssand i Norge, inden Kammerets endelige Resolution var falden.

Saasart Handelskommissionen erfarede dette Nolsøs

Skridt, sendte den Rentekammeret Underretning tillige med Meddelelse om, at der var sørget for at give Handelsforvalteren i Landet Ordre til at arrestere de Varer, som Nolsø kunde træffes med, samt at forfølge Arresten paa lovlig Maade. Kommissionen udbeder sig endvidere i sin Skrivelse, at Rentekammeret vil opfordre Øvrigheden i Landet til at gaa Handelsforvalteren til Haande i Udførelsen af denne Foranstaltning; „thi det kunde maaskee ikke være overflødig at gjøre bemærkelig for Övrigheden og Indbyggerne i Landet, at det kongelige Rentekammer er enig med Handelen i dens Fremgangsmaade mod Nolsøe, da han i et her, endogsaa under Censur, udkommet offentligt Blad fremstilles som en fortienstfuld Mand, der forfølges for Landets gode Sag, og ikke alene renses for sit Foretagende, men og ved at tillægges Standhaftighed opmuntres til at fare fort i sin Strid med den nuværende Handels Indretning“. — — —

Da Nolsø kom tilbage til Færøerne, mødte der ham ubehagelige Overraskelser. Det nu følgende skal skildres lidt udførligere, da det i væsenlig Grad har foranlediget og spiller en Rolle i hans „Fuglekvad“. Han bliver den 31. Maj af Kommandant, Kapitajn Løbner indstævnet for en Gæsteret i Thorshavn i Sorenskriver Olsens Hus. Denne Gæsteret synes at have voldt en Del Bryderi. Efter en Strid mellem den til Amtsmandatarius nylig udnævnte Kommandant og Landfogden om, hvem der skulde indanke og føre Sagen, tog Kommandanten tilsidst Sagen i sin Haand for, som han udtrykker sig, „ikke at blive udleet af Skipper Nolsøe, om Sagen skulde døe hen“. Løbners første Klage er, at Nolsø ved sin

Ankomst først havde anløbet Vaag paa Suderø og ikke Thorshavn som det eneste Sted i Landet, hvor der kunde have Opsyn med forbuden Handel, og tillige det Sted, hvor enhver Sejler til Landet skulde anmelde sig til Stedets Kommandant, — hvortil Nolsø, der selv førte sin Sag, bemærkede, at han ved sin Ankomst blot havde haft Ballast og Provisioner ombord, og at han havde anløbet Vaag blot for at landsætte en Medinteressent i Skibet. Paa Spørgsmaalet, om han havde ført Varer med sig fra København, svarede Nolsø, at han var bleven udklareret til Kristianssand med en Del Varer, men at han, inden han kom saa langt, havde afsat dem til en anden, en svensk Søfarende, i Søen. Hvad der højlig synes at have ærgret Kommandanten er imidlertid dette, at Korporal John Stegerhus, som han havde sendt Nolsø imøde med Skansejagten for at hente hans Sundheds- og Børnekoppeattester, var bleven mødt med følgende Svar, da han ude i Fjorden affordrede ham disse Attester i Kommandantens Navn: „Han kunde hilse Kommandanten og sige, at Nolsø nok selv med første Lejlighed skulde aflevere dem, saasom han kun havde ét Eksemplar af hver“.

Da Sagen efterhaanden mere og mere kom til at angaa den kongelige Enehandel, frasagde Løbner sig dens Førelse og overdrog det hele til Forvalter Mörch, som straks forlangte Assistance af Baad og Folk til at drage til Suderø for at anstille Efterforskninger angaaende de der af Nolsø formentlig solgte eller udlossede Varer. Hovedmanden for denne Ekspedition blev Syssemanden i Thorshavn, Joen Christiansen Øre, hvem Landfogden havde givet Forvalteren Anvisning paa som den Mand, der altid fandtes villig til at gaa Amtet til Haande i

deslige Sager. Sagen maatte saaledes hvile til Ekspeditionens Tilbagekomst. Undersøgelsens Resultat var, at Formodningen om, at Nolsø havde oplagt Varer i Suderø, efter Sysselmand Christiansens Mening ikke var ugrundet. Da Handelsforvalteren ikke selv havde Lyst til at føre den resterende Del af Sagen, blev efter Landfogdens Forslag Sysselmand Christiansen udnævnt til Aktor. Denne viste sig straks villig, skønt der var den Hage ved hans Aktorat, at han selv var bleven temmelig bekendt for at drive Smughandel. Efterat Nolsøs Skibsmandskab gentagne Gange havde været i Forhør, faldt endelig den 26. August 1806 Dom i Sagen, uden at det var blevet oplyst, at Nolsø havde indsmuglet Varer til Færøerne.

Dommen lød paa, at han for 1) ikke tidsnok at have indfundet sig hos Kommandanten med sine Sundhedsattester og Skibspapirer, 2) at have anløbet Suderø i Stedet for Thorshavn og 3) at have nægtet sine Papirer til Korporal Stegerhus, endskønt de bleve affordrede i Kommandantens Navn, skulde betale en mindre Bøde til den færøske Fattigkasse, og ligeledes en mindre Mulkt for at have afsat sine Varer i Søen, som var et ulovligt Lossested, men rigtignok med det Tillæg, at, hvis han ikke med oprakte Fingre aflagde Ed paa dette sit Udsagns Sandhed, skulde han til Handelens Kasse betale Varernes Værdi: 735 Rigsdaler. Hvad angik de til Færøerne formentlig indsmuglede Varer, havde Retten ikke tilstrækkeligt Bevismateriale ved Haanden til at kunne dømme ham derpaa.

Efter Dommens Afsigelse begærede Nolsø at aflægge den ham paalagte Ed for at befries for Erlæggelsen af de 735 Rigsdaler til Handelens Kasse. Dette tilstod

Retten ham trods Handelsforvalterens gennem Syssemand Christiansen nedlagte Protest, og han aflagde Eden.

Hermed var denne Sag til Ende, men der fulgte dog et lille Efterspil, som Nolsø arrangerede.

Han havde under Sagen oftere hentydet til den almindelige Smughandel i Thorshavn (i hvilken ogsaa højerestaaende Personer deltog), men uden at opnaa, at der i mindste Maade blev reflekteret herpaa. Han forlangte da — efter Domsafsigelsen i hans egen Sag — af Amtet foranstaltet Nedsættelse af en Ekstraret for at faa bevist, at Smughandel allerede i mange Aar havde eksisteret paa Færøerne og endnu i betydelig Grad dreves i Thorshavn paa forskellige Steder, men det blev ham nægtet, „da den ene af Parterne i en Sag, efter Doms Afsigelse, kun tilstodes Frihed til at søge og føre nye Beviser, naar han ej tilforn havde været vidende derom, eller dem kunde have bekommet“. — I Skrivelse til Stiftamtmand Hauch begrundes Afslaget imidlertid anderledes; det hedder her: — — — „dersom Skipper Nolsøe i Steden for at ville opkaste sig til Fiskal havde angivet og navngivet bestemte Personer, da havde der ingen Tvivl været om, at dette Tings-Vidne-Forhör jo burde have været ham tilstaaet, men at tilstaa et Inquisitions-Forhör, som dette virkelig ikke var andet, uden at vide over hvem, tro vi ej, som meldt, at finde overensstemmende med nogen Kongelig Anordning eller Lov“.

At opfordre Poul Nolsø til at angive og navngive bestemte Personer synes Amtet imidlertid at have skyet som Pesten.

Nolsø lod dog ikke Sagen dø hen; i Vinterens Løb tog han Initiativet til at angive Aktoren i den mod ham

anlagte og paadømte Smughandelssag, Sysselmand Joen Christiansen, for ulovlig Handel og forlangte atter af Amtet, at det skulde foranstalte nedsat en Ekstraret — denne Gang med Resultat. De fleste af de Vidner, som bleve afhørte, kendte ganske vist kun gennem Rygter Sysselmandens Smughandel, der især skulde have bestaaet i Salg af Lærred, Tobak og Brændevin samt Kaffe, men ikke synes at have været dreven efter nogen større Maalestok; enkelte derimod havde enten selv købt eller vidste, at andre havde købt af ovennævnte Vare-sorter hos Sysselmanden. Et Vidne anførte, at, medens han stod Vagt som Soldat, havde han sét Pakker blive førte i Land i Maatter fra et Handelsskib ved Nattetide. Et andet Vidne vidste, at der oftere „kom Varer i Land paa saadanne Tider, at Øvrigheden ikke kunde faa dem at sé, og — iblandt flere — havde Sysselmanden faaet Lærred og Tobak“. Efter disse sidste Vidneforklaringer forsvinder paa en underlig brat Maade hele denne Smuglerisag. — uden at Retten faar sagt sit sidste Ord. Christiansen har vel haft sine mægtige Beskyttere.

Der findes en Skrivelse fra Poul Nolsø til den navnkundige Gehejmestatsminister, Rentekammerpræsident Grev Reventlow, dateret: Thorshavn den 29. September 1806, altsaa affattet kort førend Nolsø angiver Sysselmanden. Skrivelsen, som paakalder Grevens vel kendte Følelse for Menigmands Ret, indeholder ganske interessante Oplysninger:

— — — „Det første, jeg begyndte at bygge paa mit lille Skib, hvis Undergang nu her søges, viste sig straks en Misfornøielse blandt Embedsmændene her i Landet, og blev mig stedse lagt Hindringer i Veien, at det ikke skulde naa sin Fuldkommenhed; da dette ikke

længere kunde gaa an, har man stræbt paa andre Maader at giøre mig al muelig Fortræd. Aarsagen veed jeg ikke, naar det ei er denne: at naar de Indfødte selv fik Seilads, deres egen Handel kom da til at aftage; thi de fleste Embedsmænd i Færøe ere Handlere, som lovlig kan dem overbevise, saavelsom Forvalter Hilcker i Kiöbenhavn, der har sendt herop baade Varer og Penge til at kiöbe Tröier for, og Forvalter Mörch og Capitain Löbner med flere opkiöbe Tröier og sende ud i Tusinde Tal. Disse Mænd have, paa blotte Formodninger, lagt Sag an imod mig om forbuden Handel, men ikke kunne de overbevise mig om samme. Sagen, som jeg forestillede mig i Forveien ikke til min Fordel vilde blive paadömt, nödes jeg at appellere til Höieste Ret. Jeg har under Sagen givet Anledning til at blive sagsögt om at bevise Smughandel at have været dreven her i Færøe (som desværre nu, da jeg skriver dette, næsten offentlig drives her i Byen), men sligt have Vedkommende ikke villet reflectere paa. Sagen synes altsaa at være anlagt imod mig alene paa den Grund, at ingen duelig og stræbsom Mand, der vil hielpe til sit Födelands Opkomst, skal kunne leve i Færøe. — Hvad Handelen angaar, da have Indbyggerne idelig klaget over Manglerne, som saa ofte og betydeligen existere, og Varernes slette Bonitet, som dog oftest have gaaet for fuld Pris, og da Priserne aarligen ere stegne, ere Indbyggerne saaledes blevne fortrængte, at Suderöens Beboere have samtlig ved Laugtinget begiaeret Frihandel paa deres Ö, hvilket baade Capt. Löbner og den constitueerte Laugmand yttrede imod, og forestillede Indbyggerne: at Frihandelen var den störste Ulykke, Landet kunde paakomme. — Gid Egennytte ingen Deel havde i slige Udtryk!“ — —

I komisk Modsætning til det om de thorshavnske Embedsmænd her fremdragne, skønt ellers fuldt bekræftende Nolsøs Paastand om det udbredte Smugleri, staa nogle Udtryk i Amtsskrivelse af 4. Juni 1807 til det kongelige Rentekammer. Efter en Indledning, hvori der fortælles, at under Sysselmand Christiansens Smughandels-sag „kun meget lidet er udkommet, som kunde gravere Sysselmanden“, men at derimod et Vidne „endogsaa udtrykkelig, blandt flere, skal have angivet Handelsbetient Jakob Nolsøe¹⁾ for at have taget stor Deel i denne ulovlige Handel“ — hvilket Sorenskriveren desværre nægtede at føre til Protokols, da Sagen kun angik Sysselmanden — foreslaas nedsat en kongelig Kommission, for hvilken alle de angivne skulde være pligtige at møde; ti det skulde modbevise, hvad Skipper Nolsø havde sagt, nemlig: at det var Øvrigheden om at gøre at skjule hele Sagen. Herefter fortsættes: „Saa meget som vi ønskede at befries for selv at udnævnes som Commissarier, om denne Sag paa foranførte Maade skulde behandles, saa see vi os dog ei i Stand til at foreslaa nogen anden her paa Landet end os selv tilligemed den constituerede Handelsforvalter Mörch, som de eeneste²⁾ Rygtet endogsaa fritager for at have taget Deel i slig Handel.“

Hvor overraskende! Ifølge dette skulde der altsaa, bogstavelig talt, kun findes tre dydige Mennesker, som overholdt de kongelige Love, i dette i moralsk Henseende i Bund og Grund fordærvede Land, nemlig Kommandanten, Landfogden og Handelsforvalteren. —

¹⁾ Broder til Poul Nolsø og den yngste af alle Brødrene. Han blev senere, ved Mörchs Afgang, Handelsforvalter og styrede Handelen i en lang Aarrække.

²⁾ Udhævet af Forfatteren.

Skade, at de historiske Vidnesbyrd fælde en ganske anden Dom.

I Forbigaaende skal som et passende Modstykke til den nysnævnte Amtsskrivelse citeres en Stump af et Brev (af senere Dato, den 12. Februar 1810) fra den i Thorshavn bosatte Literat Claus Lund¹⁾ til en ubekendt. Det bekræfter, hvad vi nylig hørte af Nolsø: — — — „Omtrent 120 Tönder Rug skal være komne og skal være til næsten samme Pris som Bygget, men det er kun for „Captejnen“, som Hr. Wang sagde. Noget Bladtobak i 2 Fustager skal og være ombord, men fordölges, da det ventelig skal være til Bytte blandt „Vennerne“.“ — Det vilde være for trættende at citere alle de Steder, hvor Nolsø giver disse „Venner“ Stikpiller direkte eller indirekte. Et enkelt Sted (af et Brev fra 1807, hvor han gennem Sorenskriveren afæsker Amtet Svar paa nogle

¹⁾ Af Cl. Lund, som var dansk af Fødsel, men henlevede Størsteparten af sit Liv paa Færøerne og talte færøsk som en Indfødt, haves en større skreven Samling danske Digte, hvoraf en Del findes trykte i de gamle Maanedsskrifter „Den danske Tilskuer“ og „Minerva“. Disse Digte, mest Romancer og Ballader, som flere af hans samtidige satte meget højt, falde paa Grund af deres Sentimentalitet ikke ret i Nutidens Smag. Det paa Færøerne mest bekendte er, foruden hans Ballade om Sigmund Brestesson, Elskovsklagesangen: „Min Svanelille, hvor fløj du hen —“. Han var Frihedsmand, stærk Ynder af P. A. Heibergs Sange, og sympathiserede med Nolsøs Bestræbelser. Endelig talte han med Færdighed fransk, engelsk, italiensk og spansk.

Skønt Lund ikke havde Anlæg eller Interesse for Administration, fungerede han en kort Tid som Landfoged i Hammershaimbs Sted, da denne i 1780 var bleven suspenderet fra sit Embede formedelst Uorden i Regnskaberne. Han befriedes imidlertid et Par Aar efter fra sin Stilling, da Hammershaimb blev genindsat i en Del af Forretningerne med en anden ved sin Side. Først i 1786 kom Hammershaimb atter i fuld Besiddelse af Landfogedembedet.

Forespørgsler angaaende sin forestaaende Udrejse) skal citeres: — — — „Havde jeg da taget mig den Frihed — — at overbringe saa meget Tobak som Handelens Skib Anna Maria, skiöndt i Löndom, overbragte sidste Reise i Efteraaret, da havde maaskee ingen Mangel været — hvilke Vahrer har været og endnu ere at faa i Thorshavn udenfor Handelen.“

Men under disse Stridigheder har Nolsø ikke et Øjeblik ligget paa den lade Side. Han vilde ikke gaa helt glip af Sommerfiskeriet i de færøske Farvande og forsømte ikke nogen nok saa fattig Lejlighed til at tage ud med sit Skib. Men han udrettede adskilligt mere. Ved Rejser, som han selv foretog rundt om i Landet, dels medens hans første Sag endnu stod paa (under hans Fraværelse førte Broderen, Jakob Nolsø, hans Sag), dels senere, og ved at udsende Cirkulærer til mange forskellige Egne paa Færøerne arbejdede han af al Magt paa at vække Almuen til Forstaaelse af, at der ikke indtraadte nogen Bedring i dens sørgelige Kaar, før Landet fik Frihandel; men førend denne kunde komme, maatte Befolkningen selv forberede sig til at modtage den. Han virkede i dette Øjemed blandt andet for, at Færingerne ved Pengesammenskud skulde sætte sig i Stand til at købe et Skib, at de kunde faa Lejlighed til at uddanne sig som Sømænd. Hans bedste Støtter i denne Henseende vare de driftige Nolsinger, som ved enhver Lejlighed ses at have dannet en fastsluttet Kreds udenom den fra deres Ø udgaaede fremragende Mand, og Beboerne af Suderø. I Lagretssamlingen af 1806 fremlægger Suderøs Sysselmand Ole Evensen den 30. Juli et Brev, undertegnet af flere i Suderø, hvori begæres

Rettens Rekommendation til Frihandel for Suderø for 3 Aar. Dernæst fremstod Kaptajn Nolsø og erklærede paa egne og nogle Suderingers Vegne, at naar de selv vilde indestaa for Fordel eller Tab, som maatte afflyde af Frihandelen, haabede de ikke, at det vilde mishage Majestæten, og Lagretten ikke heller have noget derimod. Kaptajn Nolsø fremlagde saa en Kopi af et Forslag til Frihandel for Norderøerne, underskrevet af ham selv med flere. „Sysselmændene af Österö, Norderöerne, Sandö, Vaagö og Strömö tilligemed Laugrettesmændene af samme Sysseler erklærede, at der, saavidt de vidste, var ingen i deres Sysseler, som forlangte Frihandel, undtagen Nolsøs Indbyggere, og Norderö Sysselemænd var ikke bevidst det mindste, da han tog fra Norderöerne, at nogen der forlangede Frihandel, men derimod ønskede, at Landets Övrighed i Medför deres Embede vilde afværge samme, som de hvert Aar har indstændig bedet om, og henholdt sig til deres forrige Ansøgning i Henseende lavere Kornpriser.“¹⁾

Nolsø, som aldrig lod sig skræmme af Modgang, arbejdede imidlertid ufortrødent videre paa at faa uddyddet af Almuen denne fastgroede Angst for Frihandel. Han sammenskrev en almindelig Forsamling fra alle Bygdelag, som mødte i Thorshavn den 25. August 1806. Paa dette Møde vedtoges det at vælge en Deputation, der skulde rejse ud med Ansøgninger fra Landets Indbyggere til Hans Majestæt Kongen. I det første, Rejsens Plan og Øjemed indeholdende, Udkast, som straks skulde forevises Landets Övrighed, hedder det:

¹⁾ Af Lagtingsprotokollen.

— — — — „da vi har den vel grundede Formodning, at ingen Supplique eller Ansøgninger, hensigtende til Landets almindelige Trangs Afhielpning og Tilstands Forbedring her i Landet, kan hielpe, saasom vi snart hvert Aar have frembragt vore Klager og Besværinger ved Olai Laugting som det eneste Sted dertil bestemt, men have aldrig været værdige at erholde noget Svar, men heller blevne afviste med Snak, snart paa een, snart paa en anden utilfredsstillende Maade, ere vi tilsidst blevne enige om at faa en Udreise foranstaltet af nogle af vore Landsmænd, som kunde findes tienlige dertil.“ — Til Hovedmand for Ekspeditionen foreslaas selvfølgelig Kaptajn Nolsø, dernæst Bonden Johannes Poulsen fra Bygden Funding paa Østerø, „der har udmærket sig med Konstighed og særdeles Sindets Gaver,“ ¹⁾)

¹⁾ Denne Mand, som oftere fulgte med Nolso paa hans Rejser og ligesom denne synes at have været et uroligt Hoved, var af Naturen begavet med stort mekanisk Geni. Han gik almindelig under Navnet „Klokkemageren“ paa Grund af hans Færdighed i at lave Slagure samt Opfindelser i denne Retning. I en Ansøgning til Kronprinsen, dateret 3. Juli 1807 og forfattet under de deputeredes Ophold i Kiel, Kronprinsens Hovedkvarter, andrager han om en lille Understøttelse for denne sin Virksomhed. Foruden at have udfundet en ny Plan til Jord- og Faarebytte for Bygderne Funding og Gjøv, almindelig atteret at være langt snarere, bedre og bekvemmere end den gamle, eksisterende Methode, siger han sig at have forfærdiget et Stueur, „som jeg“ — for at fortsætte med hans egne Ord — „uden at have seet Slag-Værker, har udfundet Maade til, og som med nogle Forbedringer og Rettelser vilde befindes ligesaa tienlig maaskee som andre; og som Indbyggerne, især for at passe Tiden om Morgenen at fare paa Fiskerie, har seet nødvendigt at forsyne sig med samme, har jeg i Aar overladet til andre Steder nogle Stykker for 4 Rd. 1 Mk. Stykket i dansk Courant. Ovenstaaende Uhr viiser Dage i Ugen, Dage i Maaned og Maaned i Aaret, er giort af gamle Fiske-Kroge med

samt tre andre Bønder. Deputationens Hovedformaal skal være: ved indtrængende Fremstilling af Landets Nød at opnaa Nedsættelse i de høje Handelsvarepriser, som siden 1801 hvert Aar ere blevne forhøjede¹⁾. Der ønskes en Handelstakst noget overensstemmende med den milde Forordning af 13. August 1790. Man ønsker ikke at faa Frihandel for hovedkulds, da Indbyggerne ere saa slet forberedte derpaa; dog anmodes Regeringen om ikke at tabe dette Formaal af Syne. Forskellige Uordner ved Grindefangster paaklages; der ønskes et andet Grindereglement, da de to Tredjedele af hver Fangst gaa til de jordbesiddende, hvorved de, som have al Møjen af at drive og fange Grinden, faa saa uhyre lidet for deres Arbejde. Endelig ønskes der Fritagelse for den Lodkastning, hvorved Skanse garnisonen i Thors-havn rekruteres.

I Promemoria af 20. September 1806 fra Færø Amt til Rentekammeret hedder det: — — — „Efter al Sandsynlighed gaar Reisen altsaa for sig, uden at vi finde os berettigede til at lægge den Hindringer i Veien; men dette maatte vi udbede os af det høie Kollegium, at der paa disse Deputeredes Insinuationer, som uden at tvivle alle ere af Skipper Nolsøe, ei reflecteres, forinden vores Erklæring derpaa er affordret.“

et Par selvgiorte Fiile, en Hammer og en Passer, og en Kniv. Dets Slag-Hammer støder paa et Glas for at give Lyden“ —. Hvorvidt Johannes Poulsen opnaaede nogen Præmie for sine Stueure, har jeg ingen Oplysning om; derimod fik han en Præmie paa 25 Rd. for sit ovenomtalte Udkast til Jord- og Faarebytte.

¹⁾ Den kongelige Kasse havde i de 5 Aar 1802—1806 en ren Indtægt af 37,397 Rigsdaler ved Handelen paa Færøerne.

Nolsø drev paa, at Rejsen skulde gaa for sig allerede samme Efteraar, 1806. Til den Ende skulde der foranstalles et større Sammenskud af Penge, som Nolsø skulde modtage og holde Regnskab over. Men da mange ikke have kontante Penge at bidrage, forespørger han sig hos Amtet, „om Vedkommende da maa levere Tröier og Kiöd og faa Tilladelse samme at udsende, samt om de af Indbyggerne befuldmægtigede til Udreisen tillades samme at foretage, naar Leilighed dertil findes bekvem“. Han faar til Svar, at Tilladelsen til Rejsen vil afhænge af hans for Tiden verserende Sag. Paa senere fornyet Henvendelse faar han til Svar, at Rentekammeret har forbudt ham al Handelsfart til og fra Færø, men at det ikke var formönt at udsende tilladelige Varer med Handelens Skibe mod den for samme paabudne Fragt. Rejsen blev da stillet i Bero indtil videre.

7.

Her er det rigtigst for en Stund at vende sig bort fra Nolsøs travle ydre Virksomhed og dvæle lidt ved hans Hoveddigt, den paa dette Tidspunkt forfattede Satire „Fuglekvadet“ (*fuglakväje*), som en Færings første Tanke almindelig gælder, naar Poul Nolsøs Navn nævnes. Digtet er rettet imod Kommandant Løbner, Landfoged Hammershaimb og Handelsforvalter Mörch samt Sysselmand Christiansen, navnlig de tre første, og Digteren fremstiller sine formentlige Bagvaskere under Skikkelse af Rovfugle, medens han gør sig selv til en Strandskade, som ved at advare eller paa anden Maade beskytte de smaa Fugle (∴ Almuen) stadig forpurrer det heldige Udfald af hines Rovekspeditioner. De stræbe derfor Strand-

skaden efter Livet. Bortset fra den Begivenhed, der gav det egenlige Stød til Kvadets Fremkomst, er der en Kæde af Omstændigheder, som har modnet Idéen derom hos Digteren. Landets abnorme Forhold vare en fortræffelig Jordbund for et saadant Digt at spire frem af. Med Hensyn til dets Tilblivelse kunne følgende Udviklingstrin iagttages:

1) Som den store Baggrund Folkets elendige materielle Forfatning, en Følge af Handelsmonopolet; skønt Klager forebringes Gang efter Gang af Almuen til Lagtinget og af dette videre til Rentekammeret (gennem Olaitingsvidner), spores intet Resultat.

2) Nolsø fatter den Beslutning at vie sine Kræfter til Arbejde for sine Fødeøers materielle Opkomst, men i Stedet for Understøttelse fra dem, hvis Hjælp vilde have været ham af overordenlig Betydning, møder han kun haardnakket Modstand.

3) Og nu de Mænd, som lagde ham Hindringer i Vejen, idet de foregave, at han ved Smughandel overtraadte de kongelige Love og Anordninger, samt at han ved paa flere Punkter at svække den almindelige Agtelse for disse stemte Almuen imod sine Foresatte, — hvorledes overholdt nu disse Mænd selv de kongelige Love og Anordninger? Dreve de ikke selv forbuden Handel? Hvorledes havde de forholdt sig med de fra det under Svinøen strandede Skib erhvervede Rigdomme?

4) De samme Mænd anlægge, efter hans Hjemkomst i 1806, Proces imod ham for Smugleri. De faa ham dømt, skønt ikke for Smugleri, ti det kan ikke overbevises ham, men paa Grund af forskellige andre Omstændigheder. Og saa Rosinen i Pølseenden: Sysselmand Christiansen, om hvem det er bekendt, at han

driver forbuden Handel, paatager sig at være Under søger og Aktor i denne Sag.

Punkt 4 var det egenlig, som ved at drive Nolsøs Harne til Højdepunktet bevirkede Kvadets Fremkomst. Men det er sandsynligt, at han allerede forinden har udkastet Planen dertil; Omstændighederne afgave Stof nok, navnlig det førømtalte Svinøskibs Stranding og den Lejlighed, som de højerestaaende og mere formaaende herved fik til at berige sig paa Almuens Bekostning. Al Sandsynlighed taler for, at det er til sidstnævnte Omstændighed, Kvadets første Afsnit sigter (Kvadets Indhold skal omtales lidt nærmere i det følgende). Nolsøs egen Smughandelssag spiller heller ikke Hovedrollen i Kvadet, men staar som en Slutningsakt i løsere Tilknytning til dets foregaaende Partier.

Kvadet, som i dets nuværende Skikkelse vistnok er forfattet i Vinteren 1806—7, senest Foraaret 1807, kan altsaa betegnes som en historisk og social Satire. Har man det med dets Tilbehør af Kommentar for sig, da har man, kan man sige, med det samme en Periode af Færøernes Historie, omend fremstillet i et ensidigt Lys. Kvadet er tillige et Stykke Kulturhistorie, ti det er et Spejl, hvori man tydeligt kan sé og genkende Færøernes daværende ejendommelige og abnorme Forhold.

Nolsø synes ikke at have tillagt Handelskommission eller Rentekammer nogen synderlig Del af Skylden for den Modgang, der blev ham til Del, — nej, hans Tanker søge stadig til Færøerne; dér, mener han, har Kilden sit Udspring, og deri har han sikkert for en væsenlig Del haft Ret, skønt man faar Indtryk af, at hans Blik har været noget énsidigt paa dette Punkt. Hans store Godtroenhed overfor Handelens høje Foresatte i Kommis-

sion og Rentekammer, om hvem han havde den faste Tro, at Færøernes Vel og Opblomstring laa dem oprigtigt paa Hjærte, og at det kun maatte glæde dem at sé Landet saa vidt fremskredet, at det havde erhvervet sig sit eget Skib, bragte ham til at begaa enkelte Uforsigtigheder i sin Optræden og Handlemaade overfor førnævnte Institutioner, hvilket bidrog til at skærpe navnlig Handelskommissionens fra første Færd af nærede Mistænksomhed ligeoverfor ham, saa meget mere som der fra Færøerne stadig pustedes til Ilden. Hans stærke Sympathi for de svage og fortrykte samt hans varmt brusende Blod have vistnok mere end én Gang bragt ham til at glemme, at den moralske og den juridiske Ret ikke altid faldt sammen.

Det var altsaa, som sagt, fra sine tre mægtige Bagvaskere paa Færøerne, at han troede al sin Modgang at stamme, og han saa i Motiverne til disse Mænds Optræden ligeoverfor ham kun lav Misundelse og smaalig Tanke for egen Fordel. Men hvilke deres Motiver nu end have været, saa have de fra første Færd af betragtet hans Bestræbelser med en overordenlig énsidig Mistillid, og af de historiske Dokumenter fremgaar, at de, paa en fuldstændig falsk Maade, aldrig betegne hans Virksomhed anderledes end som en blot og bar Agitation for at undergrave Øvrighedens Stilling i Landet og skaffe sig selv et Navn iblandt sine Landsmænd. I deres Kortsynethed og strænge Nøjeregnen med det døde Bogstav stemple de Gang efter Gang i deres Skrivelser Nolsøs Handlemaade som udgaaet af Uforsømmethed og Lyst til at vise sin Trods mod alle kongelige Love; og for den nidkære Handelsforvalter Mörch synes nu ingen Pligt at have været helligere end til det yderste at hævde alle den

kongelige Enehandels Love og Bestemmelser overfor Færingerne, selvom de skulde risikere at lide Hungersnød derved. En slet og uærlig Karakter, hvis Stræben kun gik ud paa at pleje sin egen Bug, hvilket man gennem Nolsø let faar Indtrykket af, var Mörch dog ikke, og heller ikke Sysselmand Christiansen, som, i sin Iver for at yde sine Foresatte Tjenester, desværre altfor meget og paa en uværdig Maade lod sig bruge som et Redskab i disses Haand.

Allerede tidligere havde nu Nolsø — i Digtet „Kragefryd“ — valgt at angribe sine Modstandere under den Form, at han omskabte dem til Fugle. Paa denne Maade kunde han sige dem meget, som han ikke saa godt kunde sige dem direkte. Denne Idé optager han nu atter og gennemfører den denne Gang efter en langt større Maalestok end tidligere. Og saa meget naturligere faldt denne Fremgangsmaade ham, som han — Færing som han var med Liv og Sjæl — havde en fortrinlig Kendskab til sine Fødeøers særegne Forhold. Færøerne ere Strand-, Sø- og Bjærgfuglenes Land. Næst efter Fiskeri og Faareavl er Fuglefangsten Landets væsentligste Indtægtskilde, og næppe nogensteds spiller den farlige Kunst at fange Bjærgfugle en større Rolle end her. Ingen Færing har bedre end Poul Nolsø kendt og forstaaet sit Lands Fugleverden, og ingen har bedre end han forstaaet at udnytte denne sin Kendskab¹⁾.

„Fuglekvadet“, der, ligesom de færøske Kvad i Almindelighed, til Trods for sin Længde er bestemt til Afsyngelse ved Dansesammenkomster, hvad ogsaa frem-

¹⁾ Ogsaa i den danske Literatur træffes Fugleverdenen paa en lignende Maade benyttet i Poesien; jævnfør den bekendte Folkevisen „Fuglevisen“ om Kong Kristian den anden.

gaar af Digtet selv, falder i tre Hovedafdelinger, hvoraf den første atter spalter sig i to Led.

I første Dels første Led skildres, hvorledes en stor Skare af Søfugle flokkes sammen i Anledning af en Sildestime. Dette kan betragtes som et Billede paa Almuens Kamp for Føden, men sikkert er det Affæren med Svinøskibet, som Digteren har for Øje. Strandhøgen, ogsaa kaldet „Storkjove“ eller „Skue“, færøsk: *skigevur*, (∴ Landfogden) forsøger at gøre et Indhug paa Fugleflokken, men Strandskaden, færøsk: *tjaldur*, *kjaldur*, (∴ Digteren selv)¹⁾ bliver Strandhøgen vær, idet den nærmer sig; den advarer de andre Fugle for Faren, og paa Strandskadens Raad flygte de alle, saa at Strandhøgen maa vende tilbage med uforrettet Sag. — Saa præsenterer Falken (∴ Kommandanten) sig for Læseren gennem en Monolog, hvorefter den udsender sine Tjenere (fremfor alle „Dværgfalken“, færøsk: *smiril*, ∴ Kommandérsergeant Schwentzen) for at gøre Jagt paa Smaafugle. Strandskaden er imidlertid stadig i Vejen; ved sin gennemtrængende Piben advarer den de andre Fugle, saa at disse flygte, og tilsidst maa Falken selv afsted for at prøve sin Lykke, men det gaar den ikke et Haar bedre, end det gik dens Tjenere. Strandskaden er der atter med sit slemme Næb. Falken lover da Strandskaden en snar Undergang.

I første Dels andet Led præsenterer Ravnens færøsk: *gárpur*²⁾, (∴ Handelsforvalteren) sig gennem en Monolog, hvori den bl. a. under Klager sammenligner sin

¹⁾ Ogsaa paa nogle Steder i Digtet kaldet „det røde Næb“. Strandskadens Næb har nemlig en meget smuk, karmoisinrød Farve.

²⁾ Det almindelige Ord for Ravnens er paa Færøerne ellers *ravnur*.

nuværende usle Stilling med den tidligere Overflødighed ¹⁾, og forsøger derpaa sin Lykke med Hensyn til at „rane Fuglebjærge“, men paa Grund af de hæse Glædesskrig, den udstøder ved Synet af Fugleskaren — Ravnens kan naturligvis ikke tie —, hidløkkes Udmarkens Strandskader, og én (den før omtalte) flyver frem og hugger sit spidse Næb i Ravnens Kind, saa denne under et vældigt Skraal styrter bevidstløs ned langsmed Bjærgets Side. Alle Fuglene flygte. Da Ravnens, vaagnet til Bevidsthed igen efter Faldet, ved Eftersyn finder alle Bjærgfuglenes Huler tomme, udøser den i en Række Vers al sin Galde over Strandskaden.

I Kvadets anden Afdeling pleje de tre, i Modgang prøvede, Rovfugle Raad om, hvad de skulle gøre ved den forbandede Strandskade, ti Hævn maa de have. Strandhøgen holder en lang, historisk interessant Tale, hvori den blandt andet fortæller om en Række Genvordigheder, som for længere Tid tilbage ere overgaaede den (sé Noten om Cl. Lund Side 567), og hvorved Nolsø faar Lejlighed til at sige Fogden adskillige Stikpiller: Falken og Ravnens give deres Besyv med, og den lange Raadslagnings Resultat bliver saa dette simple, at de skulle stræbe at vende hvidt til sort (hvad de forresten før have gjort) og af alle Kræfter sværte Strandskaden for Ørnen (∴ regerende Kronprins Frederik den sjette) for ad den Vej at faa den gjort uskadelig.

I tredje Afdeling omhandles Processen, og her fremføres for os Kragen (∴ Sysselmanden). Rovfuglene erfare, at Strandskaden tilligemed nogle andre Fugle,

¹⁾ Mörch havde, førend han kom til Færøerne, været Handelsbestyrer paa Grønland.

som den har bedt om Hjælp, har været ude for at løsrive Græs og Mos til sin Rede samt bore Muslinger. Dette vækker Rovfuglenes Forbitrelse, ti saadant noget har kun Ravnene (og ganske faa andre begunstigede) Privilegium paa. Kragen bliver sendt ud for at undersøge Strandskadens Rede, hvor den finder nogle Muslinger. Strandskaden bliver saa indstævnet for „Herrebord“, og Kragen holder, med Strandhøgens Hjælp, sin Anklagetale, som ender med et Forslag om at stække Strandskadens Vinger, for at Rovfuglene i Fremtiden kunne være trygge, samt fratage den, hvad den har samlet. Kvadet slutter saa med et længere Gensvar fra Strandskaden, hvori denne forsvarer sine Handlinger og opregner Rovfuglene deres Synderegister — kraftige og drøje Ord lægger Digterens Harme ham her i Munden — samt lover at fortælle Ørnen om deres Streger.

Kvadets Styrke er dets geniale Komposition, den fortrinlige Maskering, i hvilken Personerne optræde, og som aabenbarer Digterens dybe Forstaaelse af Fuglelivet (hist og her er der indlagt livfulde Skildringer af de forskellige Fugles Levevis og Færden), det spillende Lune og det fyndige, kærnefulde Sprog. Forskellige Karaktertræk hos de angrebne Personer aabenbare sig igennem tilsvarende Naturejendommeligheder hos de dem repræsenterende Fugle, som iøvrigt gennem Monologer og Samtaler røbe, hvem Digteren paa de paagældende Steder sigter til (saaledes er f. Eks. Kragens Lyst til at bortgemme, hvad den ikke i Øjeblikket kan fortære, et Udtryk for Sysselmandens Smuglerier).

Nolsø har med skarpt og sikkert Blik valgt at optræde selv i Skikkelse af en Strandskade. Denne Fugl

gør stor Nytte ved at bortjage Rovfugle, idet den hugger dem med sit spidse og kraftige røde Næb, og den bliver derfor ogsaa fredet af Færingerne. Rovfugle trives ikke, hvor den bygger. Den udstøder ofte skarpe og gennemtrængende Skrig, hvorved den advarer andre Fugle, naar Rovfugle ere i Nærheden. Særlig mod Ravnen kan den være nærgaaende. Nolsø kan med fuld Ret anvende Strandskadens Virksomhed, som han kortfattet har sammentrængt i Digtets Omkvæd, paa sig selv. Det af alle Færinger kendte og højt elskede Omkvæd lyder:

*Fuglin y fjørone
 ri synun neve ræia,
 mangt aitt djór o hoviskan fugl
 hecur hann graitt frá dæia.*

(=: Fuglen i Fjæren¹⁾ med sit røde Næb, mangt et Dyr og hovisk Fugl har den frelst fra Døde.)

Strandskaden, „*tjaldre*“, er paa Færøerne saa at sige bleven det demokratiske Symbol, Billede paa den Færing, hvis Bestræbelsers Øjemed er at hjælpe sine Fødeøer frem.

Kvadet vakte naturligvis ved sin Fremkomst en ualmindelig Opsigt, og det ikke mindst paa Grund af Forfatterens Dristighed. Nogen nærmere Kommentar behøvede Samtiden ikke; man var straks helt igennem paa det rene med Meningen, og hvad der ikke fulgte af sig selv, skulde Rygtet nok besørge kommenteret. Der fortælles, at Poul Nolsø og hans yngste Broder, Jakob (angaaende denne sé Noten Side 566), som da var Bogholder ved den kongelige Enehandel og derfor kunde give sin ældre Broder mangt et Vink om dennes

¹⁾ Forstranden.

Bestyrelse og om Forvalter Mörch, sade oppe en hel Nat i den saakaldte „Nolsøstue“ (Jakob Nolsøs Hus i Thorshavn) i Anledning af Digtet. Poul gik op og ned ad Gulvet og digtede det ene Vers efter det andet; Jakob, som undertiden rakte sin Broder en hjælpende Hånd ved Digtningen, sad og skrev Versene ned, idet han gjorde sine Bemærkninger om dit og dat. Undertiden, naar Udtrykket blev ham noget for stift, sagde han: „Nej, Broder, dette er for groft, dette maa du forandre!“ I Karakter vare de to Brødre forskellige; Jakob Nolsø var betydeligt mere nøgtern og forsigtig¹).

Det, der skal have givet Stødet til, at Kvadet straks kom ud iblandt Folk, inden den egenlige Offenliggørelse var bestemt, var den Omstændighed, at en Tjenestepige havde staaet og lyttet ved Døren — begge Brødrene vare meget muntre og højrøstede, hver Gang et godt Vers var digtet — og paa den Maade lært en Mængde Vers, som kunde danne et nogenlunde sammenhængende Hele; dem sang hun saa, til stor Overraskelse for Forfatteren, ved en paafølgende Dansesammenkomst. Kvadet blev siden en Del omarbejdet og meget fuldstændiggjort og derefter spredt om i skrevne Eksemplarer²).

Der blev straks en stærk Efterspørgsel efter Kvadet; man har Oplysning om, at skrevne Eksemplarer deraf ere blevne solgte for fem Mark Stykket. De angrebne Embeds personer omgikkes med Tanken om Sagsanlæg. I

¹) Jakob Nolsø har ogsaa givet sig af med selvstændig Digtervirksomhed. Ham skyldes „Gretteskvadet“, digtet efter den islandske *Grettis saga*. Han har ogsaa efterladt sig en færøsk Sproglære i Manuskript.

²) At lade trykke kunde der ikke være Tale om, da Landet intet Trykkeri ejede og altsaa heller ikke noget offentligt Organ.

Skrivelse af 1. Juni 1807 fra de Herrer Løbner og Hammershaimb til det kongelige Rentekammer hedder det: — — — — „Skipper P. P. Nolsöes Opførsel har i denne heele Vinter og Foraaret efter vor Formeening været saa uanstændig, at der virkelig hörte megen Tilbageholdenhed og Koldblodighed til at taale hans uforskammede Handlemaade, ei allene ved udsprede Rygter, Omreiser i Landet, Penge-Udskrivninger — — —, men meere haanende for Kongelige Embedsmænd er den Maade, han skriftlig har afæsket os Svar paa¹⁾, ved bestandig at lade os beskikke ved et Par Mænd og undertiden notarialiter; man har endogsaa tydelig sporet, hvor disse og hans Anhang af Almuen have gottet sig over denne Fremgangs-Maade, da det ligesom har kildret dem, at han turde vove at gaa saa ubeskeden frem. — Han er ogsaa Forfatter af en Spotte-Vise i det færöiske Sprog, i hvilken han under Fugleslægten har ladet adskillige Embedsmænd her i Landet trine frem, og paa en haanende Maade angrebet dem angaaende den i Fior imod ham anlagte Smughandel-Sag; man veed den har været afsungen ved adskillige Leiligheder, man veed den har roulleret skreven omkring i Landet, og der siges Exemplaret skal have kostet 5 $\frac{1}{2}$ Stk., og dog har det ikke været os mueligt med all Umage at opbringe et eeneste, ja skiændig er det, at Börn paa Gaden i Thorshavn veed at afsynge enkelte Vers og give Forklaring paa hvem og hvad der forstaaes ved hver deri nævnt Fugl, og af hvem kan denne Fortolkning være uden af Forfatteren? — — — Skipper Poul P. Nolsöe fortjener paa det strængeste at revses, og vi maatte ansees for

¹⁾ Med Hensyn til den forestaaende Udrejse af de Deputerede.

formastelige, om vi vovede at indlægge vores underdanigste Forbön for ham.“

Af dette Brev faa vi tillige at vide, at Nolsø af sine Landsmænd var bleven hædret med Tilnavnet „den anden Bonaparte“¹⁾.

Enkelte af de i Fuglekvadet forekommende Sentenser ere blevne hyppigt anvendte Talemaader paa Færøerne, om end de fleste maa forudsættes at have været gængse ogsaa før Nolsøs Tid.

Paa Grund af sin Længde (229 Vers, firelinjede Strofer) synges Fuglekvadet ikke saa ofte ved offentlig Dans som i Hjemmene.

8.

Sidst i Maj 1807 var det endelig kommet saa vidt, at Poul Nolsø og de andre Deputerede²⁾ kunde rejse ud med de før omtalte Ansøgninger til Kongen. Der havde været mange Vanskeligheder at overvinde. Fra Indbyggerne havde de modtaget til Udførsel 2000 Stykker Trøjer, af hvilke Rejsens Omkostninger skulde dækkes. Trøjer vare ganske vist nylig blevne indlemmede i Handelstaksten, men foreløbig dog kun for at konkurrere med de private Udsendere, som der stod i Forordningen derom. Da Nolsø forespurgte sig angaaende Udførselstilladelsen, blev den ham nægtet: han kunde kun tillades at medtage Skibsprovisioner. Derimod kunde han

¹⁾ Nolsø selv nærede iøvrigt meget stor Beundring for Napoleon.

²⁾ Daniel Jakob Johannesen af Kvivig, Johannes Poulsen af Funding og Jens Jensen af Sumbø. Den femte af de valgte Deputerede, Jakob Jakobsen af Toftum, Vaag (Suderø), Medinteressenten i Nolsøs Skib, maatte paa Grund af Sygdom blive tilbage.

faa Trøjerne udsendte med Handelens Skibe imod Erlæggesen af den bestemte Fragttakst. Han ansøgte da Handelsforvalteren om at faa Trøjerne udsendte med det først afgaaende Handelsskib, for at de ikke skulde fordærves ved altfor langvarig Henliggen i Handelens Pakhuse, men herpaa kunde Forvalteren intet bestemt Svar give. Enden blev, at Nolsø og de tre andre Deputerede fik Lov til at rejse ud, men blot med Skibsprovisioner og mod først at lade sig underkaste Visitation. Imidlertid medtog de 300 Trøjer som Køjeklæder, — hvilket ikke synes at have været indbefattet i den givne Rejsetilladelse. Ved Ankomsten til København bleve Trøjerne beslaglagte af Toldopsynet og oplagte paa Toldboden. Paa Ansøgning til Handelskommissionen om at faa Fragt tilbage til Færøerne fik Nolsø Afslag, og ligeledes blev det nægtet at tilbagelevere Trøjerne. Kronprins Frederik viste de færøske Deputerede, som opsøgte ham i hans Hovedkvarter Kiel, megen Velvilje og stillede sig meget gunstigt overfor Indbyggernes Ansøgning om Lettelse i Handelsvarepriserne (især Kornpriserne) med mere, ligeledes overfor en af de Deputerede selv paa Indbyggernes Vegne affattet Ansøgning om Tilladelse for Indbyggerne „at fare for Handelen paa Fragt for at faa Leilighed til at öve dem til Sömænd for des bedre at kunne faa afbenyttet Stenkul og Fiskeri med smaa Skibe samt giöre dem bekvemme til at drive deres Handel med egne Skibe og Folk, om naadigst Resolution skulde falde paa Frihandel“. Der oplyses i Ansøgningen, at „Indbyggerne ved eenigt Sammenskud see dem i Stand til at kunne kiöbe et passende Skib, og at der for Tiden findes saa mange övede Söfolk deroppe, som ere i Stand til at före og bestyre samme“.

I Skrivelse af 31. Juli 1807 til Rentekammeret byder Kronprinsen Kammeret foranstalte — dog paa en Maade, hvorved Handelsadministrationen ikke kompromitteres —, at Nolsø medgives en Fragt paa hans Hjemrejse, og at det tillades de Deputerede at sælge de 300 paa Københavns Toldbod oplagte Trøjer, for at de i deres Sted kunne anskaffe sig gode Kjøjklæder. „Den af Nolsø viste Vindskibelighed, hvorved det er blevet ham mueligt at bygge det første Skib paa Færøerne, synes i Særdeleshed at fortjene Opmuntring og langtfra ikke at lægges Hindringer i Veien.“ — De to Deputerede Johannes Poulsen og Daniel Johannesen havde da allerede faaet deres særlige Anpart af Trøjerne udleveret efter derom indgiven Ansøgning til Rentekammeret, da de havde besluttet at rejse hjem med det først afgaaende Handelskib og ikke oppebie Nolsøs Afrejse.

Den 7. August 1807 tilskriver Kronprinsen atter Rentekammeret i Anledning af dettes Betænkning om Færingernes Ansøgninger: — — — „men naar der til Beviis paa den nugældende Taxts Fortrinlighed anføres, at samme i 5 Aar har tilveiebragt den Kongelige Kasse en reen Gevinst af 37,397 Rd., saa kan jeg ikke lade ubemærket, at deraf vel kan udledes, at Taxten er fordelagtig for den Kongl. Kasse eller den monopoliserede Handel, men at derved tillige gives det uimodsigeligste Beviis for Rigtigheden af Færøernes Klage over, at Taxten er trykkende for dem; thi endog under den allergunstigste Forudsætning, den nemlig, at hele Handelsgevinsten umiddelbart er indflydt i den Kongl. Kasse, uden at noget deraf er henledet paa Afveie, overbevises man herved om, at Færøerne enten maa have betalt de tilførte Varer med 37,397 Rd. over den sande Pris, eller

for de udførte Varer have erholdt saa meget under den sande Pris“.

Paa Grund af den thorshavnske Øvrigheds gentagne Klager over Nolsøs Fremfærd (specielt over hans notariale Beskikkelser) havde Kammeret fattet den Beslutning at høre det danske Kancellis Tanker om, hvorvidt der var nogen Grund til at underkaste Nolsø offentlig Tiltale. Hertil bemærker Kronprinsen i nysnævnte Skrivelse, at han vel intet har imod denne Kammerets Beslutning, men at han finder Tanken om offentlig Tiltale mod Nolsø underlig, ti „i Embedssager at afæske Embedsmænd Svar ved notariale Beskikkelser er vel en Uorden, men da Svaret paa en saadan Henvendelse kuns kan være frivillig, saa havde det beroet paa Embedsmændene simpelthen at afvise Beskikkelserne“. Ved at undlade denne Afvisning have de selv stemplet Nolsøs Fremgangsmaade som lovlig.

Denne Sag døde da ogsaa hen.

Det danske Kancelli havde paa dette Tidspunkt for nylig foreslaaet at tildele Poul Nolsø en Guldmedalje som Belønning for hans Fortjeneste af Færøerne ved at indføre Vaccinationen dertil, og Kronprinsen havde givet dette Forslag sit Samtykke. Paa Grund af de næsten med hvert eneste Skib indstrømmende Klager fra de færøske Myndigheder over Nolsøs Forhold var Rentekammeret imidlertid blevet betænkeligt ved dette Skridt og havde sat sig i Forbindelse med Kancelliet desangaaende. I en til Kronprinsen rettet Skrivelse af 27. Juni 1807 (manglende Underskrift, men synes at være fra Kammerpræsidenten Grev Reventlow) hedder det herom efter en kort Karakteristik af Nolsø som en meget klog, men urolig og dristig Mand: „Da Deres Kongelige

Høyhed naadigst havde bifaldt det danske Cancellies Forestilling, at ham til Belønning maatte gives en Guldmedaille, og jeg frygtede, at en saadan Udmærkelse til dette uroelige Hoved vilde give ham en Anseelse hos sine Landsmænd, som kunde give ham en skadelig Indflydelse, saa har jeg foranlediget, at Cancelliet corresponderer om Poul Naalsøes Forhold med Rentekammeret, og at Cancelliets Forestilling dernæst igien forelægges Deres Kongelige Høyhed til Deres naadigste Beslutning, om ikke en Pengebelønning for ham vilde være bedre.“

Men just i det Øjeblik, da Færøerne — især ved Nolsøs Arbejde — vare nærmere end nogensinde ved at træde ind i lysere Tider og at opnaa den saa længe lovede Frihandel, udbrød i 1807 den skæbnesvangre Syvaarskrig mellem Danmark og England, som rent skulde kuldkaſte alle skønne Drømme og Forhaabninger. De færøske Spørgsmaal maatte nødvendigvis træde i Baggrunden nu, da der blev saa meget andet at tænke paa.

De nu følgende Aar bleve endnu meget sørgeligere for Færøerne, end de tidligere Aar havde været det. Engelske Kapere huserede rundt omkring i Farvandene og opbragte de til Færøerne bestemte eller derfra udgaaende Handelsskibe, saa at Landet led den allerstørste Mangel paa alle Nødvendighedsvarer, især Kornet. Paa mange Steder maatte Befolkningen, især i Tidsrummet 1808—9, da Nøden var paa sit højeste, spise Søtang for at kunne friste Livet. Paa de nordlige Øer, som vare de fattigste, hvor baade Grindfangsten udeblev og Fiskeri og Kornavl slog fejl, hærjede Hungersnøden, og det hørte ikke til Sjældenhederne under Krisens Højdepunkt at træffe

Mennesker døde nede ved Strandkanten med Tangblade i Munden. Paa de sydlige Øer, Sandø og Suderø, hvor Kornavlens var god og hvor der tillige indtraf nogen Grindefangst, stillede Forholdene sig bedre, maaske med Undtagelse af Krigens første Aar.

Nolsø var i København ved Krigens Udbrud og blev Vidne til Flaadens Overgivelse. For uhindret at kunne føre den Ladning Korn, han omsider ved Kronprinsens Hjælp havde faaet Tilladelse til at indtage i København for Handelens Regning, op til Færøerne, opsøgte han den engelske Admiral Gambier, hos hvem han fik Audiens og opnaaede et Rejsepas, der befriede ham for Overlast fra de engelske Kaperes Side. Da han i 1807 naaede Færøerne med denne Ladning, maatte han efter Sigende paa Øen Suderø, hvor han først landede, udlosse det hele paa Grund af den dér herskende Trang og efter indtrængende Forestillinger fra Præsten Johan Henrik Schrøter og Sysselmand Evensen. Beløbet blev siden Handelen godtgjort. De medbragte Efterretninger om Englændernes Bombardement paa København, og at Flaaden var tagen, spredtes som en Løbeild ud over Landet og vakte megen Harme.

1807 og Begyndelsen af 1808 løb roligt af for Færøerne uden Krigsforstyrrelse. En Dag i April 1808 blev Nolsø, der fra sit Hjem paa Bordøen stadig holdt Udkig med forbisejlende Skibe, en Sejler vår, som syntes ham noget mistænkelig. Han mandede straks sin Ottemandefarer og roede tilligemed nogle andre Bønder fra Bygden ud til Skibet. Af Forsigtighed havde han iført sig sine allerdaarligste Klæder. Da Baaden uden nogen Hindring havde lagt til Skibssiden, rettede Nolsø først nogle Spørgsmaal paa dansk til nogle af Mandskabet, blandt andet,

hvor Skibet hørte hjemme, men fik intet Svar; efterat han, ligeledes uden Resultat, havde prøvet engelsk, kom endelig en Tolk til, som talte gebrokkent tysk. Denne forklarede, at Skibet var fransk og vilde værgе Øerne mod engelske Kapere — Frankrig og Danmark vare jo allierede i Krigen mod England —, men Nolsø opdagede hurtigt ved Hjælp af sit medfødte Skarpblik og den Sprog- og Menneskekundskab, han havde indsamlet paa sine Rejser, at dette ikke var sandt, og at baade Skib og Besætning var engelsk. Adspurgt om den thorshavnske Fæstnings Styrke overdrev han denne, gjorde Soldaternes Antal til omtrent det tidobbelte, 300, og priste de mange, vældige Kanoner. Hjemkommen slog Nolsø sig dog ikke til Ro hermed, men rejste straks til Thorshavn, hvor han advarede Kommandanten mod den truende Fare og bad ham ufortøvet sætte Skansen i god Forsvarsstand. Paa Grund af et Løfte, som hans Hustru havde taget af ham inden hans Afrejse fra Hjemmet, — et Løfte, som han senere i høj Grad fortrød — blev han imidlertid ikke i Thorshavn, men rejste hjem igen uden at oppebie den engelske Kapers Ankomst.

Efterat denne (en Brig ved Navn Clio, kommanderet af Kaptajn Baugh) i nogle Uger havde krydset udenfor Øerne, viste den sig endelig den 15. Maj i Nolsøfjorden udenfor Thorshavn. Kommandanten sendte Lodsjagten ombord, bemandet med tolv Soldater, hvem det var overdraget at være Parlamentærer, men da den ikke vendte tilbage, blev efter længere Tids Venten endnu en Baad afsendt med otte Mand, i Spidsen for hvilke var Kommandérsergeant Schwentzen. Heller ikke denne Baad vendte tilbage. De færøske Parlamentærer vare nemlig blevne tagne til Fange og Baadene fastgjorte til

Skibet. Et Øjeblik efter saas tre Slupper, fulde af bevæbnede Mænd, ro fra Skibet og lægge til Land, hvorpaa Mandskabet marcherede op imod Skansen. Der blev dog ikke løsnet et Skud fra nogen af dennes 60 Kanoner. Men over Halvdelen af Garnisonens Mandskab var jo ogsaa ombord paa den engelske Brig som Fanger. Til de tilbageværende lød med dæmpet Røst Kommandoen: „Kast jer ned, Børn! strækker Gevær!“ Saaledes blev Skansen overgivet uden mindste Modstand, skønt Besætningen og Thorshavns Befolkning vare opsatte paa at forsvare den. Det engelske Flag hejstes under vældige Hurraraab ude fra Skibet, Skansens Bygninger bleve stukne i Brand, Kanonerne røvede eller fornaglede, tildels sønderslagne, og alt Inventariet ødelagt. To Dage efter denne Heltebedrift afsejlede Briggen, uden at have gjort selve Byen nogen Skade, men Kommandanten maatte oftere siden i Anledning af dette sit Forsvar høre meget ilde af Befolkningen¹⁾.

Den første Juni ankrede en anden Brig (Salamine, ført af Kaptajn Thomas Gilpin) paa Thorshavns østre Vaag, og Indbyggerne grebes ganske naturligt af Frygt for, at det atter var en engelsk Sørøver, som var paa Spil. Men da det franske Flag hejstes, samtidig med at Chefen gik fra Borde, blev man roligere. Denne, en Baron

¹⁾ Om Skansens Indtagelse er der et satirisk Digt ved Navn *Gårlandstättur* (*Gårland* synes at staa for *Gårpland* = Ravnlandet, hvor „Ravnen“ maa være Handelsforvalteren). Skansen kaldes her *Gårlandsbærg* (Ravnlandsborgen), og de optrædende Hovedpersoner ere Kong Ulv paa Ravnland (Kommandanten) og Kong Balder fra Søland (Baugh, Kaptajnen paa det engelske Kaperskib *Clio*); Nolsø optræder under Navnet *Gunnar stæmekukkur* (den stammende). En iøvrigt meget usikker Tradition tillægger Poul Nolsø dette Digt.

Hompesch (Hannoveraner af Fødsel), hvis private Ejendom Skibet var, blev ved sin Landing modtagen af Byens to første Embedsmænd, som med stor Ærbødighed ledsagede ham til Kommandantens Bolig. Efter et Øjenvidnes Beretning saa han saaledes ud: Han var iklædt en graa Kalmuksoverfrakke, der naaede ham ned til Fødderne, saa at der ikke saas det mindste til den indre Klædning, en rund, sort Hue (Kalot), *kådlhigva*, trykket tæt ned paa det kronragede Hoved, der var af ualmindelig Størrelse — man maatte antage, at det holdt c. 2 Alen i Omfang; Knebelsbarterne, tager man næppe fejl af, vare paaklistrede skidengule Svinebørster, Ansigtet faldt lidt i det runde, var rødt og bistert, Halsen havde sin Tykkelse i Forhold til Hovedet, af Statur korpulent og af Middelhøjde, en lille Sabel i en simpel Skede dinglede ved Bæltestedet, og Brillen paa Næsen. — Paa Færøerne gaar han endnu almindelig under Navnet „Brillemanden“.

Til sidst, efter at være bleven godt beværtet, erklærede han, at han straks maatte have den i Thorshavn boende Skipper Hansen i Tale. Det lykkedes ham ikke at træffe denne hjemme, og Skipperens Kone kunde ikke sige ham, hvor hendes Mand var. Rasende erklærede Baronnen, at Manden skulde tilvejebringes, og efterladende Konen i besvimet Tilstand ilede han hen til Kommandantens Bolig, hvor han, fnysende af Vrede, lod Kommandanten og Landfogden vide, at han ikke var nogen Franskmand, men en engelsk Partikulier, og at Skipperen øjeblikkelig skulde skaffes tilveje, saasom han agtede at drage bort og maatte have en Lods med sig. Var Skipperen ikke tilvejebragt inden en Times Forløb, vilde han beskyde Byen og stikke den i Brand. Under den største Forvirring udsendtes saa Sendebud paa alle Leder og Kanter,

at Skipperen kunde bringes for en Dag, og imens røvede og plyndrede de fra Skibet ilandstrømmende Englændere rundt om i Byen.

Straks ved Briggens Ankomst vare imidlertid Nolsinger, som anede Ufred, tagne med Baad til Norderøerne for at hente deres Bysbarn og Fører, da de ansaa ham for den eneste, der var i Stand til at redde Situationen. Han tog straks med dem til Thorshavn, og i sluttet Trop marcherede de op mod Kommandantboligen, hvis Gaard var opfyldt med Englændere, væbnede med Pistoler og Sabler. Thorshavnerne sluttede sig sammen med Nolsingerne og væbnede sig med hvadsomhelst. Da Nolsø uden Værge traadte ind i Salen, hvor Røverbaronen netop skældte og smældte paa det frygteligste og truede Kommandanten med at stikke Byen i Brand, gjaldt hans første Tanke et Vaaben, og han var saa heldig at finde Kommandantens Kaarde bag en Kommode. I en Fart havde han dens Spids for Baronens Bryst (denne havde ikke tilstrækkeligt ænset hans Færd) og sagde til ham paa engelsk: „*Don't move, else you are a dead man*“¹⁾. Til de udenfor staaende Færingers raabte han: „*Um e krivje hann, so sláje frá hánd här-íte!*“²⁾, hvortil en af hans Brødre svarede: „*Tü skül vera, sum tú slart kóp*“³⁾. Baronens blev nu spagere og lovede at skaane Byen, — det hele, han ønskede, var at faa den førømtalte Skipper med sig som Lods. Derpaa gik han ombord paa Skibet med sine Folk og forholdt sig ventende i nogen Tid; men da det trak ud med Skipperens Ankomst, lod han skyde tre Kanonskud ind

¹⁾ „Rør dig ikke, ellers er du Dødsens.“

²⁾ „Hvis jeg sprætter ham op, saa slaar fra Eder derude!“

³⁾ „Det skal være, som man slaar Sælhund.“

over Byen, hvor alle kom i den største Angst. Da, just i det afgørende Øjeblik, kom den meget eftersøgte Mand, som var bleven funden i Udmarken, hvor han havde gemt sig bag en stor Sten. Han blev sendt ombord, hvorpaa Kaperen sejlede afsted.

Anden Pinsedag, den 6. Juni, indfandt Baronen sig igen. Han havde nemlig i Mellemtiden faaet Meddelelse (af en Præst paa Norderøerne, efter hvad han foregav, men i Virkeligheden af sin Lods) om, at der i Thorshavn fandtes Penge og Varer til et Beløb af 80,000 Rigsdaler, tilhørende Kongen af Danmark. Kirke- og Skolepengene fordrede han tilbragte øjeblikkelig, og skønt Kommandanten, Landfogden og Viceprovst Hentze protesterede og blandt andet anførte, at Kirkernes Indtægter vare sammenskudte af Almuen til Kirkebygningernes Vedligeholdelse og altsaa vare private Penge, bemægtigede han sig dog baade disse og Skolepengene, som gemtes i Kirkens Sakristi, ialt c. 5000 Rd. Han motiverede sin Handlemaade med, at Gudstjenesten kunde lige saa godt finde Sted under aaben Himmel, og paa de høje Fjælde, som der var nok af, var man Gud saa meget nærmere, om man vilde holde Gudstjeneste dør. „Beati sunt pauperes“ (salige ere de fattige), sagde han til Viceprovst Hentze. Med Hensyn til Skolepengene bemærkede han, at han her allevegne fandt en saa vel opdragen og vel oplyst Ungdom, at der ikke behøvedes Penge til dens Opdragelse. Med disse Penge drog han saa afsted, dog kun for en Tid af c. tre Uger, i hvilken Mellemtid den færøske Handel blev dreven for hans Regning. Ved sin Tilbagekomst bemægtigede han sig det resterende Handelsoplag (kun Kornvarerne bleve tilbage) samt Handelens hele kontante Pengebeholdning, en samlet

Værdi af c. 32,000 Rd., hvorpaa han afsejlede fra Thors-
havn for sidste Gang med det Formaal at hjemsege
Island, hvor han huserede paa lignende Maade.

Den 17. August landsatte han paa Tilbagevejen fra
Island sin Lods, Skipper Hansen, under et stejlt For-
bjerg i Nærheden af Bygden Dal paa Sandø, hvor han
blev funden af nogle Dalboere i en yderst forkommen
Tilstand.

9.

Da kun saa faa af Handelsskibene formedelst Krigs-
urolighederne naaede Færøerne, blev Efterspørgselen efter
Korn — saa vanskelig den før havde været det — nu
ulige vanskeligere at tilfredsstille. Over to i Aaret 1808
ankomne Kornladninger — 800 Tønder i alt — blev der
ved d'Hrr. Løbner og Hammershaimb forfattet en Re-
partitionsliste, ifølge hvilken der gennemsnitlig kunde
tilstaas hver Mand en Skæppe. Thorshavn var oftere
Scenen for urolige og tumultuariske Optrin ved Bygde-
folkets Ankomst for at købe fra Handelen, som til sine
Tider var ganske belejret. I Særdeleshed vare Skuø-
boerne frygtelige Gæster. De gjorde en Gang en Eks-
pedition med det Formaal at binde Handelsforvalteren
og Kommandanten og føre dem hjem til Skuø som
Fanger for at lære dem at spise den Kost, som de selv
maatte spise, hvilket imidlertid forpurredes og senere
skaffede Ekspeditionens Deltagere hver en lille Bøde paa
Halsen¹⁾. I Promemoria af 5. August 1808 anraaber den

¹⁾ Ekspeditionens Anfører var den saakaldte *Hänus y Stórastoro*
som siges at have haft saa vældige Kræfter, at han — for blot
at nævne et enkelt Eksempel — bar paa én Gang tre Tønder
Rug paa sin Ryg og sine Skuldre omtrent en Fjerdingvej til

haardt belejrede Handelsforvalter Kommandanten og Landfogden om Hjælp og Ordens Tilvejebringelse: „Det er græsseligt, saaledes som Skuøerne tummulterer herude i Anledning af, at jeg ikke er at overtale til at lade dem faa meere Byg, end Deres Nota til mig formelder. De skiælder ei alleene mig, men endog Hr. Captainen og Landfogden, paa det græsseligste og ønsker Fanden gale i os alle o. s. v. — — —.“ Ved Siden af Skuøboerne nævnes oftere Sandøboerne som nogle meget trodsige Folk.

Aaret efter, 1809, udstedtes en kongelig Bekendtgørelse for Indbyggerne paa Færøerne, ifølge hvilken fremtidige Urosliftere vare hjemfaldne til Lovens strænge Straf.

I Sommeren 1808¹⁾ sejlede Poul Nolsø med sit Skib *Råindin frya* ud fra Færøerne med en Ansøgning til det engelske Admiralitet, i hvilken Landets ulykkelige Forfatning fremstilledes og Admiralitetet anmodedes om at give Nolsø Tilladelse til at gaa uhindret til en eller anden Havn, hvor han kunde vente at faa nogle Pro-

Præsten Schrøters Bolig i Kvalbø paa Suderø. Om Ekspeditionen blev iøvrigt paa Sandø digtet en Vise, kaldet *Skúingatattur*.

- ¹⁾ Fra dette Tidspunkt synes Nolsøs *krákofrøje* o: „Kragekvadet“, rettet imod førnævnte Sysselmand Weyhe, at stamme. Weyhe angribes for den Hjælp, han ved Papirspengesystemets Indførelse skal have ydet visse Spekulanter til at skaffe Sølvpengene op af Folkets Lommer og ud af Landet; Papirspengene naaede vel Sølvet i nominel, men var dog langt derfra i virkelig Værdi. Desværre er dette Digt, ligesom *krákotáite*, kun opbevaret i Brudstykkeform. — Paa Grund af den almindelige Pungenød, som hidrørte fra Krigen, vare Kommandanten, Landfogden og Handelsforvalteren paa Færøerne i 1808 blevne bemyndigede til at udstede Pengesedler i Møntform til Cirkulation.

visioner. Ved Skagen traf han paa Kaperen „The Tury Bomb“, hvis Fører, Kaptajn Gibson, uden at bryde sig om hans Forestillinger erklærede ham for god Prise og bragte ham til Gothenburg (Göteborg), hvor Skibet enten forliste eller blev saa beskadiget, at det var ubrugbart til at gaa til Søs med igen. Efter mange frugtesløse Forsøg lykkedes det endelig Nolsø at faa Admiralerne Keats og Derby i Tale, som meget misbilligede Kaptajn Gibsons Opførsel og sendte Nolsø til London med en Anbefaling til Admiralitetet. Ved hans Ankomst dertil ydede den danske Konsul Wolff ham al den Hjælp, han kunde, gik med ham til Gehejmeraadet (*the Privy Council*), og efterat man der havde forhørt sig om Grunden til hans Rejse, befalede Raadet, at et Skib skulde købes og udrustes for ham, endvidere lades med Korn og andre Provisioner, hvormed han skulde gaa til Færøerne, imod at han til Gengæld lovede at bringe en Ladning af Landets Produkter tilbage. Med Hensyn til det Gods og de Penge, som Baron Hompesch og hans Folk havde røvet i Thorshavn, fik Nolsø under sit Ophold i London ogsaa Løfte af den danske Konsul om Hjælp til at udvirke en Tilbagelevering deraf, i det mindste Indbyggernes private Ejendom. Da Nolsø havde medbragt Bevisligheder, som godtgjorde Hompesch's ulovlige Fremfærd, blev Sagen indanket for Admiralitetsretten og førtes af Advokaterne Bishop og Townsend. Rettens Kendelse faldt saaledes, at Handelsvarerne og Handelens Penge, samtidig med at de fradømtes Baron Hompesch, erklæredes for god og lovlige Prise, tilhørende hans brittiske Majestæt; derimod stilledes en Tilbagelevering af al den private Ejendom i Udsigt, saa snart nærmere Bevisligheder for, hvor meget der var privat Ejendom og hvad

der var frarøvet hver enkelt, kom til at foreligge¹⁾. Iøvrigt misbilligede Retten paa det stærkeste Baron Hompesch's Fremgangsmaade.

Nolsøs nu paafølgende Hjemrejse med det ny-erhvervede Skib og den i England indtagne Kornladning skulde blive hans sidste. Han naaede aldrig Færøerne, og man har heller aldrig faaet nærmere Oplysning om, hvorledes han er kommen af Dage. Med temmelig stor Sandsynlighed kan man sige, at han er bleven skudt i Sænk undervejs af en Kaper (ikke langt fra Færøerne), men han har da bidt saa vel fra sig, at Kaperen ogsaa blev paa Stedet. Nærmest laa det naturligvis at antage, at det var en engelsk Kaper, som havde gjort det af med ham uden at ville respektere det ham givne Lejde; men paa Færøerne synes man endnu stadig mest at hælde til den Tro, at det hele var iværksat af Handelskommissionen, at denne havde lejet, udrustet og udsendt to Kapere for at opbringe Nolsø, saa meget mere som denne lige før sin Afrejse fra England havde tilskrevet Handelskommissionen om sit Forehavende, at han stod i Begreb med at bringe en Ladning Korn til sine trængende Brødre paa Færøerne.

Denne Folketro svæver ikke fuldstændig i Luften, saa urimelig man end kan finde den. Det iøvrigt meget spinkle Grundlag, hvorpaa den hviler, er dette: den 10. Januar 1809, just paa den Tid, da man under stor Spænding ventede Nolsø tilbage, løb en norsk Kaper ind i Vaag paa Suderø for at indhente Oplysninger om ham.

¹⁾ Efterat disse senere vare bleve tilvejebragte, bleve de omtalte private Ejendele Færingerne tilbageleverede. Hompesch løskøbte sig for Livsstraf, hvortil han havde Ret som Adelsmand, hvorimod hans Skibsmandskab maatte beklæde Galgen.

Ogsaa Claus Lund fortæller i sin Dagbog om denne norske Kaper, som foregav at være udsendt for at krydse efter engelske Kapere.

I en Tale, som den før nævnte Johan Henrik Schrøter (han havde da taget sin Afsked som Præst — efter Sigende for Smugleriers Skyld) senere holdt for en Forsamling i Thorshavn om Frihandelsspørgsmaalet, og hvor han nærmere omtalte Nolsø og hans Stræben paa dette Omraade, kom han ogsaa ind paa Spørgsmaalet om, hvorledes han var kommen af Dage. Han hældede til den gængse Tro, fortalte om den norske Kaper, som havde anløbet Suderø og søgt Oplysninger om Nolsø, og berettede, at han havde sét i modtagne engelske Aviser, at Nolsø var sejlet fra England med Korn, og at der var sendt Normænd ud for at tage ham¹⁾.

Paa Færøerne vedblev man længe at klamre sig fast til Haabet om hans Tilbagekomst. I Promemoria fra d'Hrr. Løbner og Hammershaimb til det kongelige Rentekammer, dateret den 7. April 1809, skrives følgende om Situationen i Landet: — — „Vinteren har været temmelig roelig; dog skal vi ikke nægte, at Skipper P. Nolsøes Fraværelse og Consorternes Taushed, som en Følge af hans Skiæbnes Uvished, muelig bør ansees for at have bidraget dertil.“ — Men med Tiden forsvandt ogsaa lidt efter lidt Haabet.

¹⁾ Schrøter, som har indlagt sig uomtvistelige Fortjenester af færøsk Sagnlitteratur, Historie og Sprog, havde en Hovedfejl: Mangel paa kritisk Sans i Forening med stor Fantasi (jf. Gustav Storms Studie i Norsk historisk Tidsskrift, anden Række, fjerde Bind, 1883). At Handelskommissionen skulde have baaret sig saa nederdrægtigt ad imod Nolsø, er der ikke tilstrækkelig Grund til at tro, saa længe der ikke haves fulgyldige Beviser.

I det kongelig grønlandske og færøske Handelskontor laa (ifølge C. A. Muhle) endnu længe efter 1809 en Sølvmedalje, som Landhusholdningsselskabet havde tilkendt Nolsø for Flid i Landbruget paa hans Fædrener, men da der aldrig siden hørtes noget fra ham, tog Handelsdirektøren, Etatsraad Martini, den tilsidst tilbage.

Midt under sin travleste Virksomhed, i en Alder af kun 42 Aar, kom Nolsø af Dage. Hans egenlige Virkeperiode kom saaledes kun til at omfatte c. 5 Aar, men i Løbet af disse satte han sig saa dybe Spor, at en Skildring af dette sidste Afsnit af hans Livshistorie bliver en Skildring af Færøernes samtidige Historie. Han naaede i dette korte Tidsrum at skabe sig et saa agtet og elsket Navn iblandt sine Landsmænd som ingen Færing hverken før eller efter ham. Hvad vilde denne Mand ikke have været i Stand til at udrette, hvis et længere Liv var blevet ham forundt, og hvis ikke bornerte Modstandere halsstarrigt havde sat sig til Opgave at forspilde ham Frugterne af hans Anstrængelser? eller hvis han havde tilhørt et større Folk, hvor baade hans praktiske og hans digteriske Evner havde faaet en videre Tumbleplads? Hans Navn havde i sidste Tilfælde sikkert været videre kendt end det er.

10.

Over det nærmeste Tidsrum efter Poul Nolsøs Død hviler atter en vis Tomhed.

Krigens sidste Aar, 1810—14, bleve ikke saa sørgelige for Færingerne, som de to foregaaende havde været. I 1810 drog Frederik Trampe, Stiftamtmand over Island,

til London, hvor han indledede Underhandlinger med den englske Regering og opnaaede, at Island ved *Order in council* af 6. Februar 1810 blev erklæret for neutralt i de tilbageværende Krigsaar. Ogsaa Færøerne og Grønland vare indbefattede i denne *Order in council*, ti skønt disse Lande ikke sorterede under Trampe, havde han inddraget dem i sine Underhandlinger og for dem opnaaet de samme Vilkaar som for Island. Dog skulde Handelsskibene for en Sikkerheds Skyld løse *licence* (Lejde, Pas) baade ud og hjem i Leith. Færøernes Tilstand blev atter omtrent den samme som før Krigen; men Befolkningen havde bedre lært at resignere.

Lagtingsreferaterne blive tørrere og knappere, indtil Lagtinget i 1816 fuldstændig ophæves. Men paa Ruinerne af det faldne Lagting rejser sig Amtmand Løbner. Allerede under Krigen havde Kommandanten paa Grund af den vanskelige Forbindelse opnaaet et midlertidigt Amtmandskab med Landfogden ved sin Side, hvilket dog ikke gjaldt længere end til Krigens Ophør; men da han ogsaa efter dette blev ved med at betragte sig som Amtmand over Færøerne, idet han og Landfogden med Forbigaaelse af Stiftamtmand Hauch henvendte sig direkte til Kollegierne, besværede denne sidste sig over den mod ham udviste Tilsidesættelse. Løbner ansøgte da om Fornyelse af sin Amtmandsværdighed og opnaaede i 1816 at sé Kronen sat paa sine Ønskers Maal, samtidig med at den demokratiske Institution, hvor Almuen tidligere frit havde kunnet fremsætte sine Klager, nedlagdes.

Frihandelsbestræbelserne hensygnede ganske vist efter Nolsøs Bortgang, men kun for en Tid, ti den Sæd, Nolsø havde saaet, kunde ikke sporløst forsvinde, om han end ikke selv naaede at se Frugter af sit Arbejde.

J. H. Schrøter genoptog dette med en vis Forsigtighed under lettere og fredeligere Forhold, og efter Schrøter fulgte endelig den kæmplystne Niels Winther.

Ved Lov af 21. Marts 1855, som traadte i Kraft 1. Januar 1856, opnaaede Færøerne den længe omstridte Frihandel (et Resultat, i hvilket den daværende Folke­thingsmand Niels Winther havde stor Andel) og ere siden den Tid gaaede stærkt frem i økonomisk Henseende. Samtidig hermed har Befolkningen været i uafbrudt Tilvækst: ved Aarhundredets Begyndelse henimod 5000, nu c. 13000 Indbyggere.

Lagtingsinstitutionen er bleven genoprettet, men i en helt anden Skikkelse end den, som det gamle Lagting havde. Ifølge Lagtingsloven af 1854 har det nye Lagting paa Færøerne en lignende Myndighed som et dansk Amsraad, men er tillige en raadgivende Forsamling med Hensyn til færøske Love og kan tage Initiativet til nye Love for Øerne. Disse Love underkastes derefter den danske Rigsdags Afgørelse, hvorfor Færøerne sende en Repræsentant til Folketinget og en til Landstinget.
